

MIRADOR

SETMANARI DE LITERATURA, ART I POLÍTICA

Preu: 20 cèntims - Pelai, 62. Telèfon 15300. - Subscripció: 2'50 pessetes trimestre

A L'HORA DELS ESTATUTS

Molt soroll per res

Després d'escotar un lot de vagues generals, el país s'ha preparat per escoltar el debat sobre la Constitució. Arreu d'Espanya s'ha fet silenci. I mentre les Corts deliberen només s'han produït els fets de Bilbao. La topada entre nacionalistes i republicans — els diaris qualifiquen en aquesta forma els dos adversaris — no ha tingut ni més ni menys importància que les col·lisions d'altre temps entre nacionalistes i socialistes. Es sensible que hi hagi hagut víctimes, però l'incident té precedents tan nombrosos, ofereix tan poca novetat, que seria exagerat donar-li massa importància. Un altre incident d'ordre infinitament més petit, el fet amb motiu de l'11 de setembre hagin estat esquinçades unes banderes republicanes a Barcelona, ha ofert un tema, o una aparença de tema, als diaris de Madrid per escriure uns majestuosos editorials sobre els excessos dels nacionalismes.

Abans de comentar aquest fet volem fer constar que hauria estat més patriòtic silenciar-lo. És útil observar que cap dels diaris catalans de Barcelona ha explotat el cas: tots han preferit callar. En canvi, l'episodi de la Ronda de Sant Pere ha ofert a *El Progreso* el pretext d'escriure una nota alarmista d'estil antic règim que no podia tenir altre objectiu que alimentar l'instint de sospita dels que ens contempnen de Madrid estant. Entre nosaltres, els amics de la concòrdia no cal pas cercar-los entre els homes que exploren aquesta mena d'episodis per a fer protestes d'amor a Espanya, amb un afanyament almenys sospitosos.

Es, però, més extraordinari que certs diaris com *Crisol* hagin pesat amb la mateixa balança els fets de Bilbao i l'episodi de Barcelona. Pel que fa referència a nosaltres, el to doctoral de l'article de *Crisol* és excessiu. Ens fem càrrec perfectament que només sota el règim republicà podia Catalunya realitzar el que fins ara només havia estat un ensomni, un ideal. Però, tanmateix, valdria la pena que els que munten bastides filosòfiques sobre un incident tan poc representatiu no oblidessin que seria realment extraordinari que abans d'ésser resolt reglament els problemes ja no quedés record d'un estat de passió motivat per tants anys — més de dos segles — d'una opressió que tenia com a principal característica perseguir l'idioma d'un país.

I no parlem ja de la quantia numèrica dels que pensen com els autors d'aquell acte. Hom sap que del 16 d'abril ençà, la concòrdia i la cordialitat potser han fet més camí a Barcelona que no pas al restant d'Espanya.

Sovint, quan el Govern es troba voltat de conflictes d'ordre econòmic o financer, esgrimim l'argument certíssim segons el qual l'herència feixuga del règim monàrquic pesa ara sobre els homes del Govern de la República. Doncs bé: aquest argument tant ha de valer pels governants com pels governats.

Per altra part — i això hauria de meditar-ho bé *Crisol* — no és pas de les autoritats ni de la premsa catalana d'on surten avui les sagetes contra la concòrdia. Pot criticar-se en el sentit que es vulgui la política de les autoritats catalanes, però serà impossible descobrir en cap de llurs actes ni un gest suspicte. De la banda de la premsa de Catalunya trobem la mateixa lleialtat: ja no es parla ací de catalans ni castellans. En canvi, mentre nosaltres sentim la possibilitat de la unitat perfecta i ben entesa amb igualtat de deures i de drets, l'eminent poeta Miguel de Unamuno publica articles d'un esperit tan antic règim, tan monàrquic i d'un sentit d'unitat a base d'hegemonia d'uns sobre els altres, que mirant-los a contrallum veurem que en la filigrana ostenten l'aguila

bicèfala de les armes de Carles V. D'aquest fet, ací ens en adonem tots. I no parlem del senyor Royo Villanova ni dels articles del senyor Fabra Ribas, publicats a *Crisol*, que delaten l'home que ha resolt el problema d'haver de pensar i s'ha construït una quadrícula d'idees, petita petita, que permet resoldre al moment, com un diccionari de butxaca, qualsevol qüestió política o econòmica sense necessitat ni tan

L'arbre de Guernica

sols de mirar-la. Els fets de Bilbao, tot no essent només que la repetició d'altres episodis semblants, demostren l'existència d'un esperit d'intransigència i de dictadura. És curiós que els bascos hagin volgut limitar d'aquesta manera el marge de simpatia a favor de llur causa.

Es natural que aquest dretisme excessiu inspiri sospites a tot Espanya, com seria natural que preocupés igualment un esquerrisme demagògic. L'actitud del Parlament i del país davant les amenaces dels extremistes bascos de dreta demostra que la principal garantia d'èxit d'un estatut regional ha d'ésser l'esperit de liberalisme.

Un estatut ha de tenir com a principal garantir la llibertat de tots els ciutadans: un estatut no pot ésser un instrument d'opressió per cap sector de la societat, ni tampoc ha d'ésser una carta de privilegis a favor de cap classe ni opinió. Al voltant de l'arbre de Guernica han de cabre-hi tots els bascos, així com sota la bandera catalana tots els catalans ens hi hem de trobar com a casa.

De Dijous — a Dijous

Res pitjor que el confusionisme: ara mateix, a Catalunya, en tenim una bona mostra: el conat de revolució rabassaire.

La primera confusió que hom ha fet, és de voler presentar les reivindicacions dels rabassaires com una mena de qüestió proletària, quan, en realitat, es tracta d'una lluita de dues menes de capitalistes.

El rabassaire no és com l'oubrer, el proletari, en general: el rabassaire té obrers a les seves ordres: molts rabassaires són, a més, propietaris per la seva banda. Si mireu les estadístiques de la propietat rural a Catalunya, veureu com, per un general, les terres han anat passant successivament, dels amos als masovers i rabassaires. Lluny de nosaltres voler deploiar aquest desplaçament de la riquesa; a l'inrevés, creiem que prova que la nostra terra té en bon estat el sistema circulatori; com si diguéssim, que la sang corre a una pressió normal i segons un pols mesurat per les seves venes.

La segona confusió és de creure que, si es donessin en propietat les terres als rabassaires — i això vindria automàticament si prosperessin certes violències preconitzades per certs demagogs — s'hauria acabat el problema. En realitat, només s'hauria desplaçat de persones; però seguiria igual, de fet. Car el rabassaire, erigit en propietari, o bé hauria de donar, a la seva vegada, la terra en arrendament, i aleshores no hauríem canviat res; o bé s'hauria de trobar enfront dels seus obrers en la situació poc envejable en què es troben els propietaris de la resta d'Espanya, on no existeixen les formes contractuals catalanes. I on ja temps que, sorda o declarada, s'està descabdellant una guerra a mort.

Es clar que poden objectar que la terra no pot ésser sinó propietat de qui la treballa; però, examinant de la vora aquesta afirmació tan bella en aparença, us adoneu tot seguit que presenta greus inconvenients: primer, que, si cuprimim tota propietat de la terra, llevat dels seus obrers, heu d'admetre que, en realitat, el jornal és l'únic propietari; car, molt sovint, la diferència del rabassaire al propietari és que l'un viu a cinc minuts i l'altre a cinc hores; propietari que el productor, en les terres, també heu d'aplicar el mateix criteri a les indústries; llevat que vulgueu imposar una desigualtat irritant; i, arribats a un revirament social radical, tan poc propietari és l'amo com el rabassaire; tercer, si no voleu que la terra pugui ésser d'un que l'arrenda a un altre, condemneu el pagès a no poder-se mai moure del seu terròs; a menys que vulgui pagar a l'Estat un rescat equivalent al valor de totes les terres que, aleshores, abandona. Ves per on retornaríem a la concepció bàrbara del serf de la gleua, ignominia dels segles medievals!

Cal tenir present totes aquestes consideracions quan examinem el problema agrari de Catalunya; sortosament, a l'inrevés de tantes contrades espanyoles, nosaltres podem anar-nos d'haver arribat, dins les mundanals possibilitats, a una fórmula exemplar del repartiment de la propietat rural. Està bé que hom procuri llimar les imperfeccions que puguin existir; però mai atacar el conjunt.

Es vulgar la dita que a pagès no hi ha pobres; amb les fórmules de certs redemptors aconseguiríem posar-nos al nivell d'Andalusia, o pitjor; a pagès solament hi hauria pobres.

En mig d'aquests atemptats que s'estan perpetrant avui dia contra la República i Catalunya, moguts per l'ambició personal i la necessitat de dissimular fracassos de promeses impossibles, ens plau haver sentit la veu del nostre President, planant damunt de les passionetes i dels personalismes.

R. LL.

L'esmena dels amics d'Alcalà Zamora és una prova autèntica de cordialitat.

MIRADOR INDISCRET

No sempre és En Pich

No sempre; car el nostre diputat Companys en el seu darrer discurs pronunciat al Parlament, va dir tres vegades seguides la paraula *plebiscito*, en comptes de *plebiscito* (la transcrivim per a instrucció de l'agricola parlamentari).

Ni cal dir que la gaubança traspuava per tota la sala en forma de rialletes de totes mides, formes i edats.

Ara caliem per què el senyor Pich ha nomenat el senyor Companys director de La Calle i pensa entronitzar-lo (republicanament, aquesta vegada) a la futura direcció de La Humanitat.

Però nosaltres diem: menys «Humanitat» i més humanitats.

El Companys dels rabassaires

En temps de la monarquia, Lluís Companys, ja tan rabassaire, o més, que ara, va anar, presidint una comissió, a veure el comte de Romanones, aleshores ministre.

El comte, a peu dret, i estintolant el peu coix damunt el sofà, invità els de la comissió a parlar.

I En Companys immediatament, va fer sortir el discurs que duia al pap:

—La cuestión de la «rabassa», senyor conde, si no se enfoca como se debe y no se resuelve según normas de justicia, puede acarrear, y de seguro acarrear, grandes males y días de luto para Cataluña. Los muertos y los heridos son ya seguros, y la guerra social se hará inevitable. El poder central no llegará a tiempo. Nos ahogaremos en sangre.

I el comte de Romanones, ràpid:

—Quita mecha... quita mecha.

El senyor Companys en va «quitar»; però es veu que només per uns quants anys.

Un home conseqüent

El dia onze de setembre va representar-se, al Teatre del Bosc, una obra patriòtica de Víctor Mora, titulada *La cançó dels catalans*.

A l'aparellament de veïg, escriví ja fa deu anys, quan encara era jove. Posteriorment n'he escrit d'altres. *Cançó d'amor i de guerra* — etc., etc.; i anuncià tot el seu repertori —. A mi se m'ha acusat que abusava dels trucs i que comerciava amb els sentiments patriòtics. Aquesta obra que heu vist avui, escrita fa deu anys, us demostra que jo sempre he pensat el mateix.

I va retirar-se convençut d'haver exterminat tots els seus detractors.

Les grans frases

«El nom d'Emiliano Iglesias està per damunt de totes les suspicàcies.»

(El regidor Ullé en la sessió municipal, de tant de to que aquest resultà pujat, de dimecres de la setmana passada.)

Coses d'estilistes

El conegut home de lletres Agustí Esclasons afirma sovintment que «cal un estil de la República». Això ho escriví, per més propietat, a *L'Opinió*, que és un diari on, tret dels articles de l'Esclasons, tot està escrit en un estil mixte d'emfasi i de «cos de samarreta», i, encara, samarreta sense manegues: «Sport gran novedad».

Evidentment, doncs, que quan Esclasons aboga per un estil República, es refereix al propi.

Comentant això l'occitànic i meritíssim J. V. Foix, deia l'altre dia:

—L'Esclasons és maniàtic: ara se li ha ficat al cap que posseeix l'estil de la República...

—Ja n'és de presumit... — féu un interlocutor.

—I el bo del cas — acabà dient J. V. Foix — és que no veu que qui el té, aquest estil, sóc jo.

L'arnichesc senyor Rico

El popular alcalde de Madrid rebé, fa poc, la visita d'un amic, al qual, per qüestions de família, era de tota urgència procurar-se un nínxol al cementiri.

Servicial, el senyor Pedro Rico telefonà immediatament a l'administració del cementiri, i, vetllant per la major comoditat de l'enterrat, alhora que parlant en el lèxic més castissament madrileny, digué:

—Uno de sombra para un amigo.

La pobra pesseta

El senyor Indalecio Prieto no s'està pas de dir que no entén res de qüestions del seu ministeri, a la vegada que conserva dels seus temps d'oposicionista tota l'agudeza dels *improptus* que, si no són massa governamentals, diverteixen almenys els oients del Congrés i els lectors de les ressenyes de les sessions.

En un cotilló madrileny, un dels balladors, bastant begudet, passà davant la taula on seia el senyor Prieto i li preguntà amb una familiaritat veritablement excessiva:

—Indalecio, ¿qué vamos a hacer con la peseta?

—Tú, devolverla — replicà ràpid el ministre —. Yo, no lo sé — acabà modestament.

Curiosa equivocació

La nostra premsa, en donar compte de la corona que el governador, el dia onze de setembre, va oferir al monument de Rafael de Casanova, afegia que era conduïda per uns guàrdies d'assalt.

Inexacte: la portaven Paco Madrid i Brauli Solsona.

Per què dimoni doncs els anomenem *el senyor Guàrdia*?

Embolicat amb una mena de llençol, ha fet la seva entrada a Londres el curiós polític i místic Gandhi.

Els diaris han explicat ja moltes coses curioses del personatge: a nosaltres, particularment, ens n'ha xocat una: Gandhi concedeix un dia de la setmana — el di-lluns — al silenci.

Exemple a recomanar a diversos dels nostres homes públics: hi guanyarien ells i la ràdio.

Preocitat

Deia el nen Utrillo l'altre dia des de les hospitalàries pàgines de la piquiponiana *Noche*: «Com sap tothom, estíuejo a Sitges.»

El nen Utrillo potser arribarà a fer-se cèlebre. Per bé que en té ganes i hi posa els mitjans, no n'és encara tant com es pensa ni pels motius que ell es pensa. Però que no desconfiï. D'altres com ell, i de la mateixa casa, hi han arribat.

Serà veritat?

El dia quatre d'octubre, a la nostra ciutat, s'han de celebrar eleccions parcials per tal de cobrir les dues vacants deixades pels senyors Macià i Alomar, que tenien actes dobles i han renunciat a la de Barcelona.

A les penyes polítiques barcelonines es parla ja de futurs candidats dels diferents partits.

Les nostres informacions particulars ens permeten assegurar que molts dels noms que s'han llançat com a probables, quedaran inèdits. Cert partit polític té interès que Barcelona no sigui menys que altres districtes no tan importants de la Península i es proposa presentar una candidatura femenina que dugui al parlament dues companyes a les senyoretes Victòria Kent i Clara Campaamor.

Noms? Per ara és prematur. Podem assegurar, però, que s'ha parlat seriosament d'això en una reunió i que un diputat que hi assistia va dir:

—Mentre no envieu la meua dona a Madrid, envieu-hi qui vulgueu.

Els infants terribles

A Terrassa, per no tenir prou cabuda el cementiri i trobar-se massa pròxim a la ciutat, l'Ajuntament decidí, d'acord amb la junta de l'Hospital, construir-ne un altre, dotat d'un emplaçament esplèndid, a ple bosc, prop del sanatori de can Viver.

Tot passejant per aquells voltants, un pare deia a un noi de set anys:

—Veus, noi, això serà el nou cementiri.

El noi respongué, amb l'espontaneïtat pròpia de l'edat:

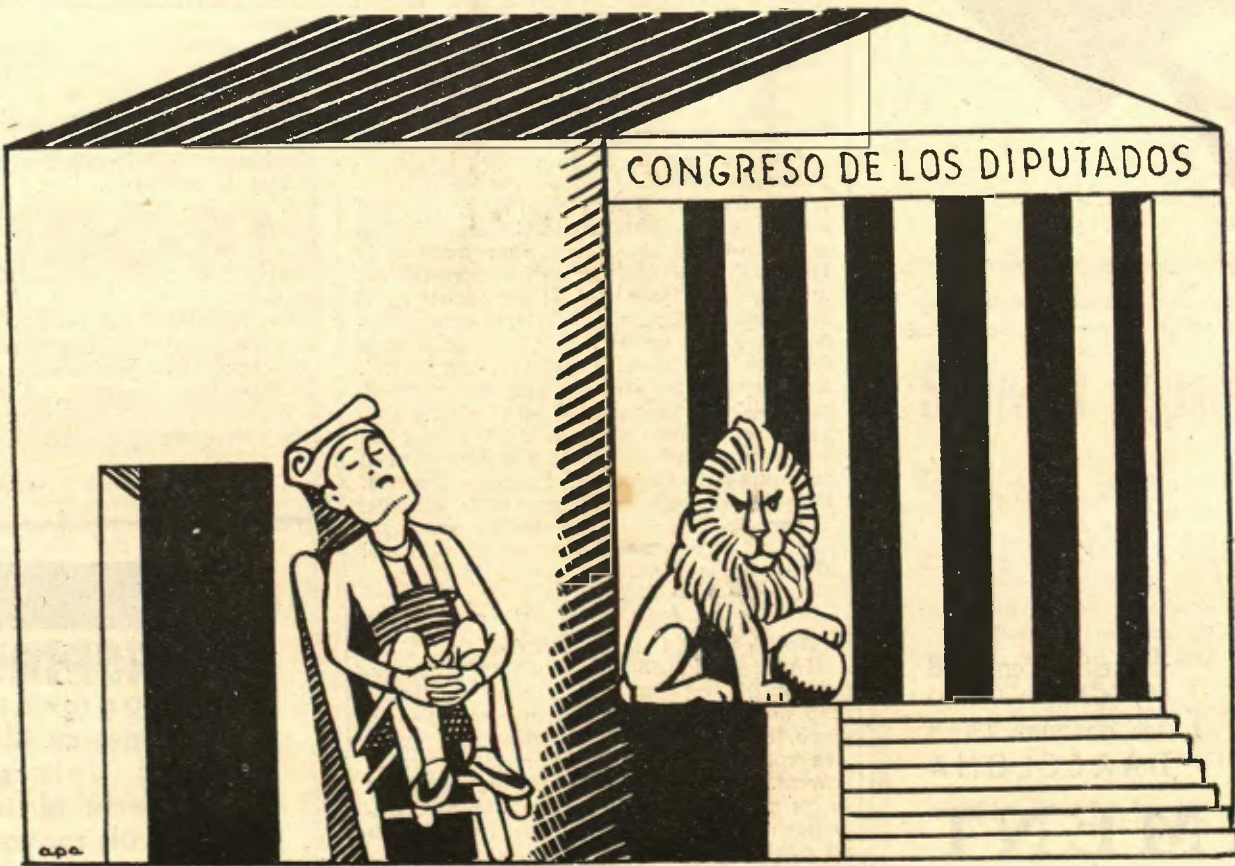
—Pare, aquí els morts hi faran salut...

Un programa incomplet

Amb motiu de la commemoració patriòtica de l'onze de setembre, els elements de Pàtria Nova organitzaren un festival al teatre del Bosc, en el qual prengueren part diversos elements de vàlua indiscutible.

En la redacció d'un periòdic es comentava aquest festival i es parlà d'assistir-hi o de no assistir-hi. L'únic escriptor català que porta moncloa a estones, però, intervingué oportú:

—No m'agrada aquest programa; hi trobo a faltar els Cent Homes d'En Fontbernat.

Quatre piquiponians

En una ocasió, un masover del senyor Pich, li va presentar una factura de fi d'any. Entre altres partides n'hi havia una que deia: «Por la custodia de la torre, tantes pessetes».

El senyor Pich i Pon, en llegir-ho, va contestar ràpid:

—No vull pagar ni un cèntim per qüestions d'iglesia.

Aquesta és autèntica. I amb motiu de la representació de la pel·lícula *Sans-Gène* al Coliseum. En Pich, que passava molt sovint pel davant d'aquest cinema, acompanyat del seu amic Torner, en veure els cartells i llegir el títol de la pel·lícula, digué a aquest:

—Veus?, es coneix, encara que els noms siguin estranys, el seu origen català. Perquè això vol dir *Sans i Gener*, comprens?

A l'amic Torner encara li roda el cap.

Una comissió l'espera, a l'avant-sala d'aquell despatx sumptuós que té a la casa de la Plaça de Catalunya. En Pich és a dins del despatx parlant amb uns senyors. Entra l'ordenança per a comunicar-li-hi.

Surt en Pich a saludar-los i a excusar-se de no poder-los atendre, i els diu:

—M'han de dispensar si avui no puc estar per vostès. Tinc una conferència amb uns mangantes de les finances.

L'altre dia parlava amb uns amics d'aquella època dels pistolers, i per donar idea de la persecució de què havia estat objecte, va dir:

—Mireu si em tenien tirria, que en un sol dia vaig rebre catorze homònims amenaçant-me!

Precaucions

Del reglament d'una societat vilanovina anomenada «Foment del Sport (!) de la Pesca amb Canya» que darrerament organitzà un concurs de pesca, copiem:

«10.ª Queden exceptuats per a l'opció a premi els peixos vulgarment coneguts per burros.»

Entre els aficionats a la pesca, es veu ben clar que només compten els «burros» d'incògnit.

Caracterització impecable

Els socis del «Law-Tennis Club d'Horta» divendres passat organitzaren una cursa de braus humorística, la qual es muntà amb una meticulositat de detalls que meravellà a quants en foren espectadors. Heus ací un excel·lent botó de mostra:

Quan els dos xicots encarregats de representar el paper de policies es personaven cap al camp de tennis, es toparen amb el sereno d'aquell barri. Aquest, llevant-se molt respectuosament la gorra, els digué:

—Muy buenas noches...

L'Onze de Setembre

En el calendari patriòtic de la nostra infantesa hi havia dues dates impreses amb la tinta més vermella: la del 23 d'abril i la de l'11 de setembre. El dia de Sant Jordi se'ns apareixia—com no?—perfumat de roses, de litúrgia i dels clars vestits de les noies. En canvi, l'11 de setembre tenia color d'americana, llampegueig de sabre i de correguda. Si el 23 d'abril era el lirisme, l'11 de setembre era l'epopeia. Epopeia ciu-

cert to melangiós i escèptic que ens servia admirablement per a parlar de les expansions patriòtiques. Heu-nos ací, disposats de bell nou a vibrar!

L'11 de setembre d'enguany, el Conseller Casanova ha tornat a conèixer el fervor de la multitud. Si l'estàtua tingués vot i veu, serien curioses les reflexions i els comentaris que li suggeririen els alts i baixos del seu homenatge. Veure's, ahir, com un vul-

Una altra. A mesura que arribaven les ofrenes, hom passava el nom dels seus portadors al *speaker*, el qual el pronunciava davant el micròfon. Vetaci que un bromista li allarga un paper. El *speaker* hi cau i lleix tot seriós:

—Pociello Forradellas.

El bo del cas és que hi ha qui assegura que aquest senyor es trobava entre el públic i que en sentir el seu nom exclamà:

—Ves per on m'he estalviat deu duros!

Darrera anècdota. Entre la representació municipal es comentava l'absència dels regidors radicals. Els de la Lliga parlaven entre ells:

—Ja aniran al monument a En Ferrer...

—Oh, no dic res si han de pujar a dalt de Montjuïc en ple juliol.

Un altre va concloure:

—En el pecat trobaran la penitència.

La jornada finalitzà en un gran míting patriòtic al Palau de Projeccions. A la sala del teatre, concebuda per a espectacles elegants, el destí li ha reservat multituds sindicalistes en mànegues de camisa o de samarreta. A tot allargar, com l'altre dia, americanes i camises sense coll i corbata.

Dalt de l'escenari, una bandera gegantina cobria la taula de la presidència i baixava fins al pati de butaques. Darrera la taula i asseguts davant la cortina dels fons, cares arrugades, cabelleres blanques i rebels, i alguna calba.

Torneig oratori. Després de Roda i Ventura, correcte, d'una correcció de Joventut de la Lliga Regionalista, parlà el senyor Roig i Pruna. Oratòria desorganitzada i vehement. A cada pinyol, el senyor Roig i Pruna fa un bot. El bot final és tan formidable que temem per la integritat del senyor Roig i Pruna. Sort que de baixada el recollí la xarxa d'aplaudiments.

El president anuncia que hom va a escoltar el verb florit del senyor Bofill i Mates. El poeta avança amb por fins davant el micròfon. No és pas res anar a desgranar subtils, quan el predecessor ha tirat cops de roc! El públic de primer no el sent. Però el senyor Bofill és un orgue i aviat hom s'acostuma al seu so. Les galants metàfores de Bofill i Mates arriben a despertar l'entusiasme de l'auditori.

I com que és la vetllada dels contrastos, ara hom escoltarà—segons la presidència—la paraula abrindada de Ventura Gassol. I el

La gentada voltant el monument

tadana, rebaixada de to, i un xic d'estar per casa. Però a manca d'altra...

En els anys de dictadura les dues dates es descoloriren. Arribat que era l'11 de setembre, el Conseller Rafel de Casanova veia al peu del seu monument la guàrdia de seguretat com formava el quadro. Una riuada de gent passava per les voreres de la Ronda. Però el pobre Conseller, ferit i abraçat a la bandera, esperava en va el consol i les flors dels seus fidels. Era presoner de guerra de la policia.

La República ha estat en certa manera una Pasqua de Resurrecció. El dia 14 d'abril tornaren a la llum del dia símbols, banderes, tòpics, que tothom creia arreu. I passaren a millor vida altres tòpics, símbols i banderes. Nosaltres enterrarem un

gar malfactor custodiat per la policia, i avui...

(Té! Ara ens recordem que el governador civil ha desmentit la versió d'un diari, monument al davant d'una companyia de segons la qual anà a portar una corona al guàrdies d'assalt. És una llàstima que la fantasia del senyor Anguera no hagi estat en aquest cas a l'alçada de la del repòrter, perquè nosaltres ens veiem ara completament impossibilitats d'acabar el paràgraf anterior.)

Els espectacles a l'aire lliure, amb els ciutadans per actors, cada dia els perfeccionem una mica més a cada moment. Però a manca d'altra, per a arrodonir la cosa.

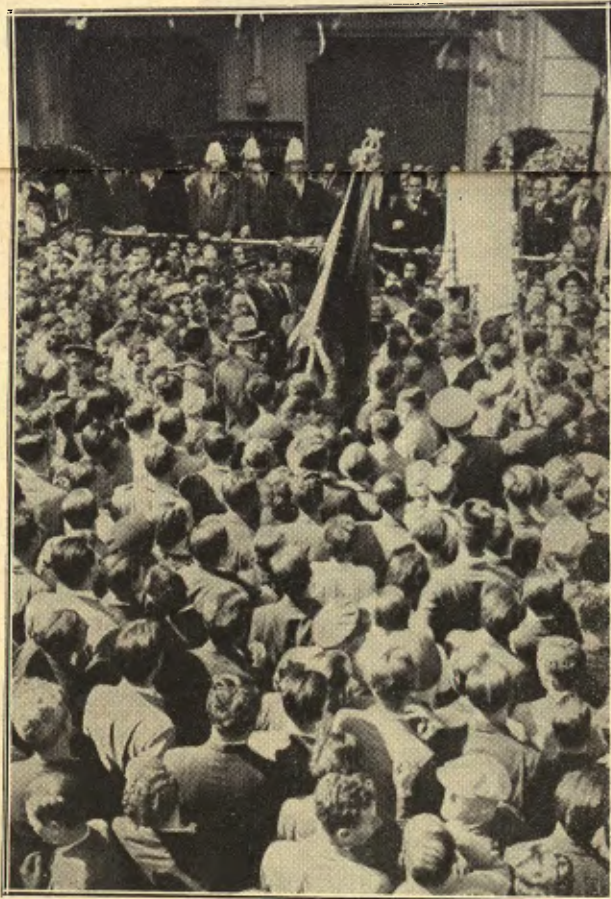
Aquest any hem inaugurat un número en el programa d'homenatge als màrtirs de 1714: la desfilada de banderes. Quan l'altre dia vàiem avançar per damunt la multitud aquella mà de roba violada, ens preguntàvem on s'havien aixoplugat les ensenyes durant la dictadura. Perquè una bandera no és flor d'hivernacle. A dins un armari s'hi marceix, i la seva tela és feta per ésser clivellada per les bales i no per les arnes. Una bandera viu de les besades del sol i del vent, tal com diuen els himnes patriòtics. La República les ha tornat de mort a vida, i per això tremolen ara amb tant d'entusiasme.

Precedia la desfilada una bandera que no ens la podem mirar sense pena. Volem referir-nos a la bandera de la ciutat. La bandera aquesta, tan gloriosa com vulgueu, és una bandera frígida i situacionista. S'adapta a totes les circumstàncies i no queda mai arreconada. Cal anar a la processó de Corpus? Anem-hi. A una desfilada republicana? Som-hi. Sempre està a punt de banderejar.

Es clar que algú dirà que això no vol dir res i que la bandera forma part de l'atrac municipal, exactament igual que la guàrdia urbana, o bé que la Banda Municipal, la qual ha passat de la *Marxa Real* als *Segadors* amb la mateixa senzillesa que féu el viatge a la inversa.

Però la bandera és un símbol, i cal respectar els símbols i no obligar-los a interpretar tots els papers de l'auca. Si hom hagués agafat l'estàtua de Casanova i l'hagués traslladat al Saló de Sant Jordi de la Diputació, amb l'intent de fer-li prestar homenatge a Alfons XIII el dia aquell en el qual aquest senyor es declarava continuador de l'obra de Felip V; si hom hagués fet això tots hauríem posat el crit al cel. De la mateixa manera que ara protestàrem si un bon dia algú se li acudís despenjar el primer marquès de Comillas del seu monument i obligar-lo a pendre part en un míting de l'Extrema Esquerra Federal. Deixem tranquils els morts i els símbols. Votem perquè la bandera de la ciutat sigui portada amb tots els honors al pati del Museu de la Ciutadella.

Anècdota de l'11 de setembre. Hom sap l'incident promogut per un escamot d'Estat Català. La cosa no tingué cap importància. Certa premsa madrilenya, però, brodà a l'entorn dels fets unes quantes consideracions d'aquelles que ja enyoràvem. Un diari assegurà formalment que a les entitats i persones que portaven a Casanova coronas amb llacades republicanes el públic els insultava. Que els deia «hijos de Iberia». Ho sent, senyor Hermosilla? Vostè vagi fent concòrdia a l'engròs...

La tribuna de les autoritats

germà Gassol avança fins a les bateries, i desplega la seva oratòria ardent i la seva cabellera més abrindada encara que l'oratòria, Gassol realitza un treball formidable. Ha de recollir un gavadal d'al·lusions, i contestar-les. Ha de portar la veu de l'optimisme oficial i de l'oportunisme. En canvi, pugna dintre seu per sortir-li a flor de llavi tota l'ardent intranquïtat del poeta de *Les tombes flamejants*. Gassol, però, es surt de tot i a cavall de la torrentada lírica s'enduï tot el Palau de Projeccions, tot tremolant la bandera...

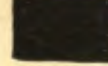
L'acte ha estat solemne, i tan païral i nostrat com haurien pogut desitjar-lo els més irreductibles. Sortim a l'avinguda de l'Exposició, dintre un bany-maria de patriotisme.

La República ha estat una Pasqua de Resurrecció. Roig i Pruna va dir que calia exigir responsabilitats als qui dissolgueren els Pomells de Joventut... I el públic aplaudí frenèticament. Nosaltres ens treiem almenys deu anys de sobre.

ANDREU A. ARTIS

CAFIASPIRINA

Augmenta el benestar. Allunya els dolors. No afecta el cor ni els ronyons

L'APERITIU

La tornada del mar. — Malgrat el peix fresc que entren diàriament les barques del bou al moll dels pescadors, i l'aldarull de sirenes del port, i les samarretes de color magenta del club nàutic, i les noies que vénen dels banys i les tavernes del Portal de Santa Madrona i els mallorquins que arriben amb una ensaimada cargolada al cor una mica marejada de les excel·lències de «sa moto-nave», malgrat totes aquestes coses i moltes més, nosaltres, tan pintorescament mediterranis, no som gaire marítims. Els barcelonins que llegim el diari i encenen un *puro* sense fer un esforç violent, som gent de quatre parets, de discussions mastegades i rupestres guarnides de paraules abstractes, mengem una cuina interior i gastem una mentalitat de primeres matèries excessivament elaborades. Els nostres vestits, les nostres amistats, les nostres disbauxes tenen un to civil, a redós de tota mena de tempestes; si sincerament ens palpem una mica el cervell els uns als altres, trobem en les nostres idees aquell oli que sol dominar la vianda conservada dintre les llames polícors.

Per tots aquests motius resulta que el mar i la vida del mar acostumen a fer-nos un gran efecte. Jo he provat moltes vegades de prescindir del mar, i passar-me un any sense anar a beure un got de rom amb els mariners o anar a pescar sardines dintre d'una barcota fulgurant d'escates i de tuf. He provat aquesta abstinència i n'he sortit amb les mans al cap. Un estiu que no em vaig moure de la Rambla vaig perdre quinze quilos i en arribar Nadal em semblava que em moria i que el gall dindi tenia gust de desesperació. Des d'aleshores m'he guardat com d'escaldrar-me de cometre cap infidelitat a les platges, a les madrepores i al tornell de les senyoretes envernissat de sal i d'esgarriances.

Confesso que no hi ha res que em faci tan feliç com el mar i com l'embruïment celestial de les platges, i sobretot m'agrada navegar amb un motor que no corri guaire i en aquell punt dolç de bellugueig d'onada que és el necessari perquè es maregin tots els professors d'arqueologia i tots els socialistes vegetarians i curts de gambals.

Des de l'aigua, encara que només sigui a un centenar de brases de la costa, es pot dir que la política en general, els dancings i les modes femenines agafen una inconsistència de paperets de processó de Corpus. En canvi la carn nua de positiu valor, la rara i autèntica poesia que hi ha al món, l'alcohol, els pins i les accions correctes de cap a peus, tot allò pur i viu que es belluga entre la pell i els ossos de la humanitat, sembla que se us vesteixi amb les flames més irresistibles de la temptació.

Fins m'atreviria a dir que la crueltat en el mar va tan guarnida de penjaletes de blavor líquida i té un punt d'entusiasme estrany que li treu tot l'horror i tota la repugnància. Jo no puc tolerar la presència de l'agonia d'un vedell ni he engegat mai cap perdigonada contra una bestia viva, i l'altre dia vaig contemplar com els mariners engegaven un arpó a un delfí gras com un porc i com estiraven aquell gran paquet de greix tremoladís i sensible que feia l'efecte d'una porcellana untada d'oli. L'espectacle era positivament brutal, però jo confesso que em va semblar magnífic i ni un sol dels meus nervis en va sentir la més petita molèstia. Es tan forta la lírica influència del mar, queestic segur que molts pirates eren gentussa molt més sensible que alguns rectors rurals i alguns mestres d'estudi del nostre país.

Quan us heu passat llargues estones pescant estrelles i esponges amb una canya d'hams, o deixant que us entrés pel nas tot el sofre de l'estómac de les aigües i les roques, si us trobeu de sobte davant del cafè amb llet del vostre pis i amb un diari que us explica la sessió municipal, fatalment teniu la sensació que la vostra ànima es va desinflant amb el pes d'un col·laxat i el d'unes llàgrimes grotesques.

Tornant del mar, costa molt inscriure la nostra pell dintre la quadrícula de la nostra ambició o del nostre pessimisme. Atortunadament per nosaltres, guardem en algun lloc del cos una esgarriada o una ferida a mig cicatritzar que ens hem ret pujant o baixant d'un llagut o fregant amb una corda o amb una roca. Aquests sonys dolorosos del mar sota el vestit de la temporada serveixen per demostrar-nos que el nostre contacte amb les estrelles i les madrepores no ha estat un somni, que al costat de les nostres realitats embafades de nicotina i de retòrica i de malabarismes de titella, hi ha les realitats poètiques de les veles mandroses i dels peixos tornassolats que dormen amb els ulls oberts embolicats amb un llençol de fosforescència.

Actualment som uns tronadíssims pelegrins del mar, que no podem prescindir de fer-nos enllustar les sabates, però la tornada a la ciutat no ens priva d'una ambició, una ambició que per exemple jo sento moltes vegades, i consisteix a no escriure cap ratlla, i passar-me tot el sant dia abocat des de la proa d'un vaixell guaitant el tall de la fusta en el vidre fonedís de l'aigua, i esperar l'hora de la mort com les gavines, com els pops o com les meredes invisibles des de fa molts mils anys i que s'assegura que varen morir sense pena ni glòria.

JOSEP MARIA DE SAGARRA

EL JOIER DE MODA

RAMBLA DEL CENTRE, 33
PASSATGE BACARDI, 2

RECEPTOR RADIO
«CLIMO»

DIRECTE A LA CORRENT SENSE ANTENA

Màquines parlants elèctriques per salons i grans locals públics. — Discos. — Accessoris de Ràdio i material elèctric en general. — Demostracions diàries. — Receptors de les més acreditades marques

RAMON CLIMENT

Consell de Cent, 266
(entre E. Granados i Aribau)
Telèfon núm. 23058
BARCELONA

ENCARREGUEU

ELS VOSTRES IMPRESOS
ARTÍSTICS I COMERCIALS ALS

TALLERS GRÀFICS

PATRICI ARNAU

VERDAGUER, 1, CALLÍS, 3, 5, 7
(D'AVANT DEL PALAU DE LA MÚSICA CATALANA)

ÉS LA CASA MÉS PERFECCIONADA EN LLIBRES RATLLATS, DE LUXE I EN TOTA CLASSE D'ENQUADRACIONS. — ELEGÀNCIA I ECONOMIA EN ELS ENCARREGS. — EN CAS DE URGÈNCIA DEMANEU-LOS PEL TELÈFON 14856

A LA SOCIETAT DE LES NACIONS

El desarmament

Passa sobre Europa, més ben dit, sobre tot el món, una onada de pessimisme. Una carta particular del nostre amic, l'eminent periodista francès Léon Rollin, pinta la situació amb colors tan negres que ni ens atrevim a traduir-la. La situació no era més greu abans de la guerra. La crisi econòmica mundial no sembla pas en camí de resolure's. Als Estats Units hi ha set milions d'obres sense feina i potser n'hi haurà deu aquest hivern; el nombre d'obres sense treball augmenta a Anglaterra. La

crear-se una situació d'avantatge sobre les altres potències. Així, per exemple, mentre Grandi demana una treva immediata en la cursa d'armaments per a aclarir l'atmosfera de la Conferència, Briand insisteix en la vella tesi de França segons la qual la seguretat ha de precedir al desarmament. El conjunt del debat d'aquest any sobre el desarmament no ha estat ni millor ni pitjor que l'any passat. Un detall molt important a constatar: no s'ha avençat ni un pas en aquest sentit. La qüestió capi-

Una sessió a Ginebra

crisi econòmica d'Alemanya ha arrossegat l'Anglaterra: la lliura ha estat en greu perill i ha fet caure el gabinet laborista. Ja hi ha qui parla del fracàs del règim capitalista. Entretant no hi ha manera d'arribar al desarmament. Moscou vetlla i els extremitats alemanys de dreta i d'esquerra amenacen amb el cop d'Estat. A més, la situació a Hongria, a Àustria i als Balcans és inquietant. Hi ha el perill de la restauració dels Habsburg a Hongria; la dictadura jugoslava continua sota la forma d'un intent de restabliment de la normalitat constitucional; a Romania i a Bulgària la monarquia se sosté per miracle, com a Lúgàvia. I, entretant, no es troba la manera de lligar bé, d'una manera franca i satisfactòria, les relacions entre França i Alemanya. Així, en termes breus, es presenta la situació del món en el moment de reunir-se a Ginebra l'Assemblea de la Societat de Nacions. No és estrany, doncs, que els espectadors atents es deixin impressionar per l'onada de pessimisme.

Després de pensar un moment en tots aquests problemes i de sospitar-ne la complexitat, s'entén perfectament el debat de Ginebra. L'ordre del dia de l'Assemblea de la Societat de Nacions no ofereix pas un programa sensacional. I no obstant l'element sensacional hi era i més penetrant que cap vegada. Però el capítol més interessant del programa no era escrit a l'ordre del dia. La qüestió capital era la Conferència del Desarmament que ha de reunir-se a primers d'any a Ginebra. A penes s'ha parlat obertament de la reunió preparada amb vuit anys de temps i que encara pot fallar per manca de preparació, però tots els discursos dels ministres d'Afers estrangers de les grans potències rodien al voltant d'aquest tema. La prudència exigia no perjudicar, no fer impossible la reunió de la Conferència: les exigències polítiques i diplomàtiques podien aconsellar a alguns ministres

tal del desarmament no s'ha mogut del seu aspecte acadèmic. Els termes del debat són els mateixos de la discussió de l'any 1923, quan Paul Boncour preparava el famós Protocol de Ginebra de l'any 1924, rebutjat per Anglaterra, en el qual es defensava la tesi que el desarmament ha d'anar precedit per l'organització de la seguretat i l'arbitratge.

El lector recordarà que l'any passat van sostenir el pes del debat Henderson i Briand. El ministre francès va defensar la vella tesi del Quai d'Orsay. Henderson va dir que era impossible ajornar la Conferència del desarmament i continuar una discussió acadèmica que no donà altre resultat que complicar la qüestió. El discurs de Henderson va tenir com a conseqüència que l'Assemblea decidís convocar la Conferència del Desarmament.

Aquest any, Grandi, ministre italià d'Afers estrangers, ha suggerit una treva dels missatges que portarà tota la Conferència. La proposició italiana no ha pres estat. Sembla que l'Assemblea ha fet més cas del punt de vista francès, segons el qual donar forma a la proposició Grandi és tan difícil com envestir de ple el fons de la qüestió que ha d'ésser tema de la Conferència.

Curtius ha defensat el punt de vista alemany, el mateix que va formular el comte Bernstoff davant la Comissió preparatòria de la Conferència. Alemanya pretén que a l'hora de limitar els armaments ha de triomfar el règim d'igualtat i, per consegüent, ha d'abolir-se el Tractat de Versalles que fixa per a l'Alemanya uns contingents inferiors als de les potències vencedores.

Com pot veure's, la tesi alemanya no té res a veure amb el debat acadèmic del desarmament. És un punt de vista particularista que no pot ésser pres en consideració en aquests moments, però que preocuparà la Conferència.

Resultats del debat de Ginebra: ha pogut evitar-se que es fes impossible reunir la Conferència del Desarmament a primers de febrer. Quant als altres problemes que inquieten el món, i sobretot a la crisi econòmica i financiera, només se n'ha parlat de biaix. I si se n'hagués parlat s'hauria plantejat un debat semblant al del desarmament. Els que defensen que la causa de tots els mals és de caràcter polític i que l'estabilitat econòmica i financiera del món depenen de l'estabilitat política, potser tenen raó, encara que no tanta com en el cas del desarmament. En total, doncs, no s'ha fet gran cosa aquest any a Ginebra i, no obstant, sembla que tot s'hagi aclarit una mica. L'eficàcia de les reunions ginebrines és innegable, l'autoritat de la Societat de Nacions s'aferma i tot fa suposar que els mitjans amb què ha estat dotada seran un dia ampliats.

MANUEL BRUNET

Mirant l'ora

La presidència de l'Assemblea

L'elecció de president de l'Assemblea de la S. de N. ha animat les converses dels passadissos.

El comte Apponyi tenia nombrosos partidaris. El polític hongarès, un dels puntals de la S. de N., ja una mica el demòcrata: viaja de segona. Tampoc s'està de fer saber la seva avançada edat.

—Es un dels degans—deien alguns delegats francesos—. Elegim-lo. Potser és l'últim any que ve a Ginebra.

Però els anglesos objectaven:

—Això, ja ho sentim dir cada any.

Els polonesos afegien que el comte Apponyi és partidari de la revisió dels tractats.

El candidat dels anglesos era Titulesco, ministre plenipotenciari de Romania a Londres. Deien que, l'any passat, havia demostrat ésser el millor president que mai hagi tingut l'Assemblea.

Però els alemanys rebutjaven:

—Sí, però la seva reelecció constitueix un precedent perillós: tot president que no serà reelegit es creurà amb dret a sentir-se vexat.

Procediment poc expeditiu

El president del Consell grec i el del búlgar, Venizelos i Malinoff, asseguts davant per davant, discutien sobre l'aplicació del pla Hoover, somrients per fora.

Vostra Excel·lència no coneix res del dossier—deia l'un.

—El meu honorable contradictor ignora els elements de la qüestió. Només coneix el que li n'han dit els negociats del seu ministeri—responia l'altre.

I el somriure i les fórmules de cortesia llimaven l'aspres de les frases.

Tot mirant-se Malinoff, Briand murmurava:

—Es evident que a Macedònia la qüestió s'arreglaria d'una altra manera.

Algú se n'alegra

Després del davassall d'eloqüència a què ha donat lloc l'admissió de Mèxic, els francesos hauran pogut dir-se amb satisfacció:

—Ja no tenim el monopoli de no saber geografia. El vescomte Cecil ha dit, parlant de Mèxic: «aquest gran país de l'Amèrica del Sud»...

Joc de mots

Després del seu gran discurs, tan altament pacifista d'inspiració, el delegat italià, Grandi, s'ha vist obsequiat per un delegat alemany amb aquest qualificatiu:

—Es el «pacifeixista».

Es mals de cap a cap

La lliura sobre la maroma.

(Punch, Londres)

Grotesc i ridícul

D'ençà que ha trontollat l'edifici financier de Snowden, Henri Chéron està molt content. No es pas que sigui anglosò, però l'ex-ministre de Finances frances tenia un deute amb el seu col·lega de l'altra banda del Canal.

—Us en recordeu?—diuen que diu per tot—. Va dir que jo era grotesc i ridícul... I com és ara ell? Que es miri al mirall i ho sabrà.

La llei seca s'estén

No són pas els Estats Units els inventors de la llei seca. Primer la va provar Noruega, però va deixar-ho córrer després de l'experiència. En canvi, Finlàndia la implantà posteriorment. I amb els efectes que són de suposar.

Tallin, capital d'Estònia, és quatre hores de vaixell lluny de Helsingfors, capital de Finlàndia. Cada dissabte arriben a Tallin nombrosos grups d'excursionistes agrupats en societats, amb les degudes insígnies, els quals passen mig dissabte i tot el diumenge aplacant llur set. Cada societat té un «arreplogador», que no beu—almenys si li toca estar de torn—, encarregat, com el seu nom indica, de tornar al vaixell, pels mitjans que sigui, els finlandesos.

Un viatger s'estranyà de veure en un bar de Tallin, entre les revistes a la disposició dels clients, totes les publicacions antialcohòliques finlandeses.

—Estic subscript a totes—va dir l'amo de l'establiment—. Cal protegir-les. Estic segur que molts compatriotes meus subvencionen la propaganda de les lligues antialcohòliques finlandeses. No hem tingut mai tants beneficis, nosaltres i el monopoli de l'alcohol per l'Estat, com d'ençà que els nostres veïns viuen sota el règim sec. L'Estònia fabrica l'alcohol i la Finlàndia se'l beu.

TEMES ACTUALS

SOLDATS

Fa poques setmanes que un gran setmanari d'informació gràfica angles publicava un gravat més aviat banal però tanmateix transcendental. (No sé si has observat, lector amable, que àdhuc la banalitat pot ésser transcendental.) Representava aquell gravat un lloc de guàrdia en la partió del camp de Gibraltar: d'una banda, el sentinella anglès, i d'altra banda, dos carrabiners espanyols que li donaven conversa. Al dessota, aquesta o semblant llegenda: «Vegi el lector quina diferència hi ha entre la marcia-

soldat impecable no té res de comú amb el militarisme, sinó que, ben al revés, respon a un anhel antimilitarista. Es notori, perquè ho havem palpat cruentament, que un exèrcit de lleva forçosa i barat, tant si és nombrós com si és reduït, és un exèrcit fonamentalment ineficient, necessàriament desorganitzable i anarquitzable. D'altra banda, com que a totes les latituds el soldat és home, i ho és tant com el ministre, el botiguer i el sindicalista, només pagant-lo bé se li pot exigir tot; sols així, es té força

moral per a exigir-li-ho. I com que ara com ara l'exèrcit i el seu prolongament la policia són indispensables a tota societat civilitzada, cal que nosaltres també, els catalans i tots els altres espanyols que de temps secular hem justament laborat per l'anorreament de l'exèrcit, ens adonem que ha arribat l'hora de reaccionar en el sentit de laborar, i de faïso molt activa (perquè la necessitat n'és apremiant) per la dignificació i eficiència de l'exèrcit i de la policia. Cal que ens adonem que tots els ciutadans que fins ara érem oposició rebeca hem estat elevats tot d'una a un relatiu governamentalisme, aquell governamentalisme difús que ha fet viador i romanament dominador el poble britànic. Els temps són uns altres, i els ciutadans que fins avui n'érem simples comparses en som els responsables. És àdhuc des del punt de vista socialista que cal pensar en la imperiosa necessitat de reforçar i perfeccionar aquest primordial element de govern que és la força militar. Així ho ha entès la mateixa Rússia soviètica, que ha refet el seu exèrcit i la seva policia fins a convertir-los en el més perfecte mecanisme estatal, suport de l'atreviment polític comunista i model universal.

A l'Espanya republicana el ministre de la Guerra ha emprès una campanya de dignificació de l'exèrcit que tothom aplaudeix, i és d'esperar que la reforma militar del senyor Azaña no s'aturarà en aquestes disposicions que afecten l'oficialitat i el generalat. Caldrà atendre a perfeccionar els programes d'estudis seguits a les acadèmies militars, obstaculitzar-los amb disciplines rigoroses dintre la millor eficiència, per tal d'aconseguir així una selecció natural ab ovo. Però el que cal sobretot és depurar amb gran tacte la preparació i disciplina de les tropes. Les nostres joventuts han feïna més desagradable i més inútil de tota la vida. La nostra tropa està íntimament desmoralitzada; no serveix per a cap feina militar. Convé doncs que, voluntaris o no, els nostres soldats ho siguin de bon grat i eficientment com aquell soldadet anglès del camp de Gibraltar. És probable, gairebé segur, que per mitjà del voluntariat això seria ràpidament factible.

La rapidesa és el que en aquests moments crítics cal anhelar. Ara mateix el govern ha saturat les províncies de Navarra i Bascònia de soldats que curin de prevenir la contrarevolució feixista que s'hi temia. Però es diu si aquelles tropes no es demostren massa marcial i si un puntet barrilaires. Què se'n podrà esperar d'una disciplina relaxada, encara que ho fos lleument, si cal oposar-la a un enemic implacable i que deu delectar-se en l'exercici de virtuts militars quintessenciades?

Dies enera es parlà insistentment del contraban d'armes vers els Marrocs. La premsa nacional i l'estrangera donaren detalls minuciosos d'aquesta inquietant clandestinitat; i si bé el govern i l'alt comandament marroquí ho desmentiren, sotto voce es diu en llocs ben informats que el tenebrós afer existeix i que és possible que aviat la guerra d'Àfrica torni a estar encesa. Per totes aquestes raons de llarg i d'immediat perill hem de curar del nostre exèrcit, de fer-ne un perfecte exèrcit voluntari, de considerar-lo valor primordial de la política republicana, i de fer-ho de pressa.

JOAN SACS

**PAPER
PARLETS
OLOI.**

el paper
de fumar
català
més antic
i
acreditat

MOBILIARI D'ART

BUSQUETS

Decorador, mestre ebenista i tapissor. Objectes d'art i de fantasia per a obsequis. Sales d'Exposicions de Belles Arts.

Passatge de Gràcia, 54. Telèfon 16245
BARCELONA

¡NERVIOSOS!

Prou de patir inútilment, gràcies a les acreditades **GRAGEES POTENCIALS DEL DR. SOIVRÉ** que combaten d'una manera còmoda, ràpida i eficaç la

Neurastenia, Impotència (en totes les seves manifestacions), mal de cap, cansament mental, pèrdua de memòria, vertigens, fadga corporal, tremolors, dispènia nerviosa, palinàsties, histerisme i trastorns nerviosos en general de les dones i tots els trastorns orgànics que tinguin per causa o origen esgotament nerviós.

Les **Gragees potencials del Dr. Soivré,** més que un medicament són un element essencial del cervell, medul·la i tot el sistema nerviós, regenerant el vigor sexual propi de l'edat, conservant la salut i prolongant la vida; indicades especialment als esgotats en la seva joventut per tota mena d'excessos, als que cerquen treballs excessius, tant físics com morals o intel·lectuals, esportistes, homes de ciència, financers, artistes, comerciants, industrials, pensadors, etc., aconseguint sempre, amb les **Gragees potencials del Dr. Soivré,** tots els esforços o exercicis fàcilment i disposant l'organisme per reprendre's novament amb el màxim resultat, arribant a l'extrema vellesa i sense violentar l'organisme, amb energies pròpies de la joventut.

Basta prendre un flascó p.p.r. convèncer-se'n

Venda a 5'50 ptes. flascó. en totes les principals farmàcies d'Espanya, Portugal i Amèrica

NOTA.—Dirigint-se i tramitant d'25 ptes. en segells de correu per al franquigü, a Oficines Laboratoris Soibarg, carrer del Ter 16, Barcelona, rebreu gratis un llibre explicatiu sobre l'origen, desenvolupament i tractament d'aquestes malalties.

Societat Espanyola de Carbur Metàl·lics

Correu: Apartat 190
Telèg.: "Carburós"BARCELONA
Mallorca, 232

Telèfon 73013

CARBUR DE CALCI: Fàbriques a Berga (Barcelona) i Corcubion (Corunya) :: **OXIGEN 99 %:** DE PURESA, Fàbriques a Barcelona, València i Còrdova :: **ACETILEN DISSOLT:** Fàbriques a Barcelona, Madrid, València i Còrdova :: **FERRO MANGANES i FERRO SILICI ::** SOCARRIMAT i SECAT de fils i peces seda, cotó i altres teixits :: **CALEFACCIÓ INDUSTRIAL** de laboratoris i domèstica :: **GENERADORS, BUFADORS, MANOMETRES,** materials d'aportació per la **SOLDADURA AUTOGENA**

PRESSUPOSTOS, ESTUDIS, CONSULTES I ASSAIGS, GRATIS

EL CINEMA

Una llista de films

Són bastant nombroses les llistes de llibres que cal llegir, és a dir, aquells llibres que, segons parer dels que les han redactades, són els millors llibres que s'han escrit. Creiem que una tasca semblant en els dominis del cinema fóra, ja avui, una cosa interessant. Es el tema que ens ocupava en un article anterior, al final del qual suggeríem les dificultats que la tasca comporta en ella mateixa.

En altres branques de les belles arts, com

ques tingui molts partidaris, si bé és veritat que aquesta circumstància no lleva res al valor de l'obra en si, tampoc no diu res en favor de la cultura artística dels partidaris alludits. Entre ells no ens és difícil descobrir-ne molts que després de lloar *Ombres blanques* parlen igualment amb entusiasme de *La cançó de l'estepa* o de qualsevol opereta mediocre.

Demanar el parer, com s'ha fet alguna vegada, als crítics, pot ésser un criteri més

«Tempestat a l'Àsia»

ara per exemple la música, la crítica pot, sense arriscar-se massa, fer-se dogmàtica. La seva història és prou llarga, hi ha tants de prestigi que es troben per damunt de tota discussió, que el crític disposa fàcilment d'un bagatge d'apreciacions i punts de referència que li permeten dogmatitzar, classificar i àdhuc eliminar sense vacil·lacions.

Res d'això en el cinema. Aquí la crítica a priori està condemnada al fracàs. El sonor n'ha donat darrerament una prova contundent en enderrocar mantes estètiques dogmàtiques, que s'havien figurat compendre el cinema a la manera com es comprèn un resultat definitiu.

Els que s'entusiasmen per l'art de la Bertini, com podien sospitar un Lewis Stone o un William Powell? Els que aplaudien — i qui no aplaudia aleshores? — films com *Cabiria*, no podien preveure que la prosperitat del cinema consistiria a fugir que la idea no és nova ni molt menys i que moltes vegades, si no precisament una llista dels millors films, s'han donat títols com a més significatius, o d'un any en curs, o d'una empresa determinada.

La determinació d'aquestes valoritzacions s'ha fet moltes vegades d'acord amb un criteri democràtic. S'ha fet un plesbicit entre els lectors d'una publicació i aleshores hem vist premiat films tan desiguals com *Resurrecció* i *El setè cel*. Salta a la vista que el criteri de la majoria, en qüestions d'art, és poc convincent. I a més encara, el fet que un film com ara *Ombres blan-*

sa, però les raons que hem avançat parlant de les fablàcies de la crítica en aquests dominis, poden fer preveure resultats discutibles, sense oblidar que crítica de cinema no vol dir precisament competència.

Es pot demanar l'opinió als productors. Aquests estan molt satisfets que parlin bé de llur producció aquells altres productors que s'han fet mereixedors de l'admiració general. A les presentacions que amb tota pompositat tenen lloc a Hollywood, a les quals assisteix el millor del món cinematogràfic, l'opinió d'un Chaplin o d'un D. W. Griffith importa per damunt de tot.

El que cal fer constar és que l'autor, per excel·lent que sigui, no és sempre el millor jutge de la producció d'altri. Un Schumann, que ha estat indiscutiblement un músic genial, ha dit coses sobre els altres compositors contemporanis d'ell, que no són ni de bon tros indiscutibles.

I és que en el fons el problema de crítica és un afer personal. Àdhuc, aquella persona que, en far-se de les autoritats no ho fa sinó d'acord amb el seu criteri, el qual el porta a distingir entre els crítics aquells que per ella són autoritats i els altres. Tot això no vol dir que creiem en la relativitat dels valors artístics, res d'això, però ara no és aquest el cas. Parlem d'una llista de films i de com la redactaríem.

Una qüestió de caire també molt general i que en els dominis on ara som decidim molt els esperits, és aquella que afecta la distinció entre el contingut d'un film i la perfecció més o menys acusada de la realització. Ens explicarem. Ningú, creiem, no gosarà dir que *La llei de la xurma* sigui un film no tan ben fet com *El món contra ella*. Triem dos films d'un mateix autor expressament. El film que Sternberg ha fet sobre els gangsters no és inferior des del punt de vista tècnic — en el sentit més espiritual del mot — a aquell en el qual ens ha contat la història de la desgraciada Lena; però, humanament parlant, aquest darrer ens interessa més que l'altre, el contingut moral de l'obra és d'un abast més elevat.

En un equilibri ponderat entre la realització i el contingut, troba l'obra la seva perfecció, perfecció sempre relativa, oi més en els dominis del cinema. La realitzen al nostre entendre films tan diversos com *I el món marxa*, *Albada*, *La dona marcada*, *Aklua*, *Tempestat a l'Àsia*, *Els molls de Nova York*, *La Quimera de l'or*, etc., etc. No podem prolongar més una llista que, aneu a saber si per excés d'entusiasme, allargaria molt aquest article.

Una llista de films fóra interessant, servint no sols un ordre cronològic, sinó també un ordre de filiació i d'influències recíproques. Aleshores veuríem quin lloc més important ocuparia un film avui quasi oblidat com és *Una dona de París*, de Charlie Chaplin.

J. PALAU

PANORAMA

Ivan Mosjoukine treballa

Els actors de cinema han de traslladar-se continuament de vegades per anar seguint el guió de llur *scenario*. D'un cap a l'altre de món, el realisme dels films els exigeix sovint una vida de nòmades. Avui Mosjoukine és a Marsella per rodar el començament del seu film *Els isolats*, obra de Strigeiwsky, un film encara sobre la Legió Estrangera. Ahir era a Oran, on tenen lloc nombroses escenes del film. Anirà després a Nîça per rodar la part sonora i els interiors.

Quant a Strigeiwsky, és un dels directors que, com Turjansky, tal com deïem en el número anterior, compon films pseudo-russos. Una tècnica molt laboriosa al servei d'un motiu rus.

En què quedem?

Fa poques setmanes, tota la premsa cinematogràfica del món donava la notícia de la mort de Roscoe Arbuckle, el famós còmic que havia popularitzat tant el seu pseudònim de Fatty, que aquesta paraula havia arribat a designar tota persona obesa. I ara ens surten amb la nova que es tractava d'una falsa notícia i que Fatty, ja enterrat fa uns quants anys gràcies a l'omnipotència de William Hayes, el tsar del cinema, el cap suprem de totes les organitzacions encarregades de vetllar per la moral de la pantalla, es disposava a lliurar batalla contra el seu enemic.

Carmine Gallone

En el cinema italià actual cap nom pot ser no sona més que el del director Carmine Gallone, que ha treballat molt a França.

Carmine Gallone era escriptor. Va obtenir un premi literari amb la seva tragèdia *Britannicus*, que per dificultats econòmiques no va poder representar-se. Gallone va provar de fer d'actor. Però la seva carrera definitiva va començar quan van encomanar-li la redacció de *scenarios*. Arreglava sobretot obres d'Henri Bataille, i això li valgué un cert prestigi que li assegurà la possibilitat de fer un film completament original. Fou *La dona nua* (any 1913). Aquesta cinta fou per Gallone un èxit que

Pirandello i Gallone

l'ha portat fins avui, havent pogut produir seixanta films.

Fins a l'any 1926 treballà a Itàlia. Després corregué diversos països i, com deïem, ha fet molta de la seva feina a França.

Actualment, ple de projectes, confia en una resurrecció del cinema italià, i parla amb entusiasme de Righelli i Brignone, que treballen en aquest sentit.

Films antics de Chaplin

Jean Cocteau, que després ha deixat de banda les seves reserves, afirmava una vegada: «On a trop dit à Chaplin qu'il était un poète, alors il a voulu le devenir. C'est dommage.»

Evidentment, entre els films de la primera època—fins a *La fallera de l'or*—i els més recents, no solament hi ha canvis quant a la perfecció, sinó quant a l'essència.

Aquests dies darrers, als cinemes de barriada, hom ha pogut veure uns quants films de la primera època de Chaplin, on una acrobàcia típica i una gesticulació uniformes constitueixen la seva essència única.

Es darrerament, a *La fallera de l'or*, a *El Circ*, a *Les llums de la ciutat*, i, lleugerament, als seus films amb Jackie Coogan, que la nova etapa magistral, d'un humorisme sentimentalista saxó—a la Dickens—, triomfa.

Hom ha vist, però, en Chaplin una mena de nostàlgia per la pura gimnàstica arbitrària dels seus primers films. Com si realment la qualitat poètica de després fos una careta circumstancial.

Hom ha remarcat, en efecte, que en el seu film més recent—*Les llums de la ciutat*—els trucs de la primera època hi són nombrosos. I no solament en allò que fa referència a la mecànica de l'humor, sinó també en certs detalls del seu maquillatge, vestit, gesticulació, fins al punt de poder considerar *Les llums de la ciutat* com anterior estilísticament a *El Circ*, per exemple, on totes les qualitats humanes de la seva època segona es sublimen.

Films en yiditx

Sota el nom de Judea Films acaba de crear-se als Estats Units una companyia amb la finalitat de produir films parlants en yiditx. La nombrosa població israelita dels Estats Units, que té sinagogues, i diaris i llibres impresos en yiditx, proporcionaria, en opinió dels fundadors de la nova empresa, prou de públic per assegurar l'èxit de la

PONENCIA

El cinema i la universitat

Si, per casualitat, algun dels membres de la sub-comissió catalana del Congrés Hispano-americà de Cinematografia que, segons totes les aparences, té com a missió l'exaltació i el cultiu del cinema, m'hagués indicat la possibilitat de redactar una ponència, jo hauria caigut segurament en allò que els tècnics solen anomenar *literatura*. Simplement, hauria cercat de precisar les relacions possibles entre el cinema i la universitat.

I això de tres maneres. D'antuvi, fent un esforç per a situar el cinema com una font de doctrina estètica, en relació amb totes les manifestacions de la cultura contemporània. La necessitat de voltar els estudis sobre cinema de tot el rigorisme científic i de tota la voluntat de precisió de qualsevulla altra tasca universitària. Per odiosa la idea que la crítica cinematogràfica és, simplement, una reacció impressionista davant l'ècran. Estendre el convenciment que cal documentar-se per a treballar sobre cinema amb la mateixa densitat amb què hom es prepara per a parlar de la pintura del renaixement o de la lírica romàntica. (Amb un resultat evidentment primari, però amb una àlvida pretensió de densitat, he intentat fer pràctiques aquestes actituds en un llibre recent.)

Un cop reconeguda aquesta categoria universitària del cinema, cal simplement fer-la vivent. Adscrita a la Facultat de Lletres, o al Seminari d'Art, podria estar un Institut de Cultura Cinematogràfica, que podria incloure:

- Un curs d'història i un altre d'estètica del cinema;
- Conferències sobre aspectes particulars del setè art i de la seva relació amb la vida contemporània (pintura, literatura, música, etc.);
- Una secció de bibliografia cinematogràfica que podria incloure's dins la Biblioteca de la Facultat;
- Una cinemateca.

Aquest és el punt més interessant. I el seu interès radicaria en dues possibilitats: classes pràctiques que, com a complement indispensable de les teòriques, haurien de donar-se a la mateixa Facultat; l'altra, la centralització i oficina de distribució dels films culturals que, sota el patronatge universitari, o de la Generalitat, haurien d'ésser distribuïts per les escoles de Catalunya.

Es evident que tot això planteja una colla de problemes d'ordre pràctic que no hem de resoldre en aquest moment. Són, però, perfectament resolubles. Les possibilitats d'una cinemateca, per exemple, augmenten amb el fet que moltes cases distribuïdores tenen les seves oficines centrals, magatzems, etc., a Barcelona. I que els films que haurien de constituir el fons d'aquesta cinemateca universitària són precisament aquells films que per la seva data són generalment retirats de la circulació.

El tercer aspecte de la relació entre el cinema i la universitat és molt més llunyà; però, crec interessant d'incloure'l en aquesta ponència de caràcter general.

Fa referència als problemes de creació: d'una banda, amb l'ensinistrament de tècnics; de l'altra, a l'educació d'actors. Uns haurien d'atènyer la perfecció mecànica; els altres, l'artística. Per als primers, caldrien, a més de la protecció oficial, la col·laboració de tècnics forasters; per als altres, la creació d'un conservatori—d'altres renovats—de l'art cinematogràfic.

Aquestes dues institucions podrien donar-nos, d'una banda, la producció de cinema

educatiu (especialment els films d'informació (geografia, botànica, mineralogia, zoologia) típicament catalana; i de l'altra, la preparació d'un possible cinema català.

Aquesta tercera part de la ponència és exposada, però, com una línia general a seguir, en un futur llunyà. Cal no crear-nos possibilitats injectades de xovinisme. Ara per ara ens acontentaríem amb la pos-

Un infusori en un film documental

sibilitat—que és un fet en la Rússia soviètica—que el cinema entrés a la Universitat, com li pertoca.

N. B. — Un cop tramès aquest article, rebo aquí al camp on passo les meves vacances, el darrer número de MIRADOR on el meu amic Josep Palau exposa una idea molt pròxima a la meua. Me'n felicito; altrament l'abast i la intenció de la meua proposta són essencialment diversos de la que planteja, afirmant el nostre prestigi crític. Quant a l'abast, perquè jo voldria veure arxivada i classificada tota la producció amagatzemada a les cases distribuïdores, evitant així sistemes de selecció que podrien ésser poc interessants un altre dia. Quant a la intenció, perquè deixant de banda l'espectacle, la cinemateca tindria una valor predominantment pedagògica a la Universitat (per als cursos de cinema) i a l'escola (per tot allò que fa referència al cinema educatiu).

GUILLERMO DIAZ PLAJA

Ja ho sabeu...

—que Piscator, el postor en escena alemany, és a Rússia, on prepara un film de dues versions, una de sonora i una altra de muda? Es tret de la novella *La revolta dels pescadors*, d'Anna Seghers.

—que Phillips Holmes, el protagonista d'una tragèdia americana, ho serà també del film d'Ernst Lubitsch, *L'home que he mort*?

—que Eisenstein ha rebut l'autorització de prolongar la seva estada a Mèxic? Després anirà a Hollywood pel muntatge sonor dels seus films i no tornarà a Rússia fins gener.

—que Irving Cummings treballa actualment a l'Arizona?

La màquina d'escriure de qualitat

CASA ORBIS

F. FERRER AYMAR

Clarís, 5 : Telèfon 19763
BARCELONA

NOVETATS
EN CAMISES

Jaume I, 11
Telèf. 11655

TRAJOS PER A BANY
BARNUÇOS
CAMISES - PAIAMES
SUETERS
CINTURONS - ELASTICS
MOCADORS
MITJONS - MITGES
PREUS BARATISSIMS

F. VEHILS VIDAL

32-Avinguda Portal de l'Angel-34
7, Plaça Universitat, 7

Una comèdia que
li proporcionarà un
dels moments més
agradosos de la
seva vida

ESPOSA A MEDIAS

per
Edmun Lowe
i
Leila Hyams

EL TEATRE

Del tipus literari

En totes les literatures del món, novel·listiques o teatrals, encara que no precisament en elles, sinó havent-hi nascut, n'han sortit per anar-se a incorporar al repertori de les idees generals de cada comunitat, més o menys extensa o bé, algunes vegades, amb un caràcter gairebé universal, ens trobem amb allò que s'anomena: *els tipus literaris*.

Aquests tipus són una sèrie de personatges que, generalment, malgrat de posseir tots ells un perfil més o menys confús, uns trets oscil·lants i — sempre dintre la mateixa tònica — més o menys variables segons la representació que se'n fa cada individu, cada poble, cada cercle literari o social que els considera, i segons la influència de cada època, sobre els quals hom guarda ben pocs dubtes i, cadascú pel seu costat, els té per ben definits, com si es tractés de persones reals o haguessin existit un temps o altre, encara que — tal com passa també amb els personatges reals — cada u se'ls imagina d'una manera diferent. Uns personatges que, de purs fills de la imaginació que foren en el començament de llur existència, han esdevingut una realitat vivíssima i eficient.

Sigui dins l'àrea d'una comunitat determinada, ja per la seva cultura general, ja pel seu llenguatge, o dins el volt de la seva influència — *Celestina*, *Lazarillo*, *Mimi Pinson* —; sigui salvant totes les diferències nacionals i idiomàtiques i passant d'un país a l'altre sense més modificació que aquelles originades purament en la interpretació que els ha donat el geni personal de l'interpret, o el temperament racial del poble que els ha adoptat — del qual tant depèn el d'aquell — sense perdre, però, llurs principals característiques — *Don Juan*, *Tartuffe* —; sigui traspassant totes les fronteres i arribant a tot arreu sense deixar d'ésser sempre els mateixos, amb tots els seus atributs, amb tots els seus accidents i amb tota la seva essència primitiva — *Don Quijote*, *Hàmlet* —; sigui dins d'altres divisions més que les que deixem apuntades, o participant d'una i altra d'elles, podem dir que el tipus literari és aquell personatge que — nascut en la novella o en el teatre — de pura entitat de ficció que era, s'ha transformat en una cosa real, una persona viva, una idea que se'ns imposa, que se'ns fa necessària, que ens empenya i que ens entrebanca i que, en certa manera, s'ha convertit en un paradigma que se'ns fa present i que acut a la nostra imaginació a cada moment i a cada avinentesa, per tal que vivents comparem, qualifiquem i reconeguem un grapat de personatges amb què ens trobem sovint.

La vida d'aquests personatges literaris, en la memòria de les gentes — estrictament en aquest sentit, car és des d'aquest punt de vista que els considerem —, no té res a veure amb la valor literària de l'obra d'on han sortit. Fins en els casos d'universalitat, en els quals una i altra són paral·leles, romanen totalment independents. Tan o més vius que *Shylock* o *Othello* són, per exemple, *Rodolf* o el baró *Scarpia*. I no cal pas que recordem la immensa niesa de la família dels *Bertoldo*, *Bertoldino* i *Cacaseno*, el madrileny *Gedeón*, o els deliciosos *Oscar* i *Amanda*.

El poder d'animació i, més encara, la capacitat d'èxit en aquest sentit, no depenen pas precisament de la valor literària ni de la qualitat artística o intel·lectual de l'obra. Allò que determina la viabilitat dels tipus literaris és aquella sollicitació tàcita que envers ells hi ha en l'ambient pel qual

han d'ésser creats. Es pot dir que, d'una manera general, surten allà on són necessaris per representar o per concretar alguna cosa que és ja en la consciència de tothom. L'autor de l'obra que els llença a la circulació recull els elements que imprecisament floten volten per la seva atmosfera, els condensa, els lliga i els posa un nom. La seva feina ha estat la de cercar allò que el seu públic necessitava, la d'encertar entre aquells trets dispersos els que tenien de

Un barceloní i real Senyor Esteve

marcar el seu personatge d'una manera fixa i inconfusible, per la qual tothom el pogués reconèixer. Si en fer això — que, en veritat, no és pas poc —, l'escriptor no s'ha errat, el personatge ja té feta la seva fortuna per un temps més o menys llarg i dins un domini més o menys extens. La seva vida s'allargarà fins que les circumstàncies que el definiren i determinaren la seva creació es transformin de tal manera que la seva vida real hi resulti ja impossible. El seu nom — ell mateix — passarà d'un poble a l'altre tant com la idiocràsia peculiar de cada poble pugui adoptar-lo com si fos un producte natural seu, nascut en ell i movent-se entre els seus fills.

Per això els tipus literaris com més genèrics són més s'escampen i més duren. Llur universalitat i llur perennitat seran en proporció directa amb les resonàncies que trobi l'ànima de cada un d'ells en la de les successives generacions i en les dels diversos pobles on arribin. Per això Don Juan és etern, per això Don Juan ha pogut passar d'un poble a l'altre; d'Espanya a França, a Itàlia, a Anglaterra, ha tornat a Espanya i és probable que tardí molt encara a desaparèixer. Per això Don Quijote, Sancho, Othello, Faust, etc., van durant en la memòria dels homes de tot arreu. Els seus creadors no encertaren tan sols allò que era la característica d'una generació en un moment determinat, sinó que tragueren llurs materials d'allò que és la roca viva de l'ànima humana. Aquests són tipus universals i transposables a totes les altures, que els pobles es manllevan.

Però els que no són transposables són els tipus particulars. Aquests, tot o gran que poden viure és dins un petit — o gran — cercle erradi, però mai els podrà tocar l'aire del carrer; els públic no podrà col·laborar a la seva vida i es moriran de seguida, car, fora del medi que els ha donat l'ésser, seran completament desconeguts. A cada públic, per interessar-se a donar vida a un personatge, li cal trobar-s'hi ja en certa manera com amb un conegut.

I aquest és el secret de la vida del nostre, representatiu fins al capdamunt, Senyor Esteve — la creació més feliç de Rossinyol. — Ell és l'únic tipus literari que a casa nostra ha trobat una vida real fora de la literatura. Ell viu, ell parla, ell es belluga entre nosaltres de la manera més autèntica i real. Potser les transformacions que ha portat i segueix portant el curs del temps en la vida barcelonina en fan aviat una figura inexistent i ben nostra ja, però naurà estat la representació més genuïna que hauré tingut del tipus literari. Totes les societats donen a bastament prou elements per a crear-ne. El que falta és l'autor que els sàpiga recollir. I, de passada, que encaixin en el públic que els ha de fer viure.

JOAN CORTES

Feu fer els vostres gravats a
Fotogravats Exprés

IGUALADA, 6 (Gràcia)

Telèfon 76935

FIGURES DE LA SARSUELA

L'actor Pere Segura

D'En Pere Segura es podria dir, si el terme fos lícit, que és un actor a la *antigua usanza*; la qual cosa equival a dir que és dels que surt a fer-hi cabrioles, a entortolligar-se de cames i a parlar amb veu de falset, com fan la majoria d'actors de sarsuela d'avui.

En els temps que correm — que són de sindicalismes de totes menes, teatre i tot, i campí qui pugui —, aquesta condició és digna d'elogi. Vol, en efecte, tota una voluntat, a més d'un sentit del bon gust, subjetar-se a la disciplina de l'estudi i de l'observació. En el sector de la sarsuela encara més, car en aquest camp una anarquia gairebé absoluta.

Avui es poden comptar amb els dits els actors que surten a escena disposats a interpretar dignament un paper; els que, en pendre'l per estudiar-lo l'estudien, i en interpretar-lo, efectivament, l'interpreten.

En la major part de casos surten a fer d'eminència, la qual cosa, en termes de l'ofici, equival a dir que destrocen el paper; i a donar al públic una idea lamentable del que és la gràcia personal de certa mena d'actors, que acaparen la sarsuela.

Un cas hi ha a citar, entre altres, que es salvà del naufragi comú. L'Ortas. Però aquest actor ha deixat de cultivar el gènere per a dedicar-se exclusivament a la comèdia. Tot i això, val la pena de citar-lo com un exemple.

Molts, equivocadament, el consideraven com un actor de gràcia personal. En veure'l treballar, però, per poca cura que hom posés al seu treball, s'adonava que hi havia més estudi que improvisació. El detall o recurs còmic no era conseqüència d'un acudit intuitiu; ans bé, una cosa rumiada, perfectament paida, deixada anar en el moment precís, quan calia fer ressaltar una situació. D'aquí la confusió de molts gustadors del seu treball. Amb l'Ortas la sospeta *morcilla* adquiria to. Perquè era dita per a completar una frase, per a remarcar una situació. Amb la intenció de fixar-la clara, ben acusada, damunt de l'espectador. No pas amb afany de lluïment personal, com es sol fer generalment. Tampoc no deixava els tipus a força d'excessos. Ortas sabia aliar el barroquisme de la seva gràcia personal amb el tipus que interpretava d'una tal manera, que aquest hi sortia guanyant. Un barroquisme que els donava color, intensitat, vida i gràcia. Res, doncs, de grops, ni de sotragades sobtades.

Cal tenir present que Ortas era un actor exuberant. Per a qualsevol, menys dúctil, menys fi, això hauria representat un perill. Per ell no, per tal com els recursos o detalls no absorbien les essències humanes dels tipus, ans bé les completaven.

Molts dels que concepiaren l'Ortas com un interpretador d'obres pertanyent al sector exclusivament graciós, era perquè del seu treball només n'apreciaven els efectes brillants, el pinyol, i no paraven esment en el conjunt de les interpretacions.

Ortas va desertar de la sarsuela. L'opèreta, en trasbalsar les normes del gènere, en falsejar les essències de l'obra teatral transformant-la en un pur i simple pretext líric, devia influir poderosament en la seva decisió.

L'opèreta ha plantejat un problema greu als actors purs. Per què continuar? Dilema horrible, enfront del qual només hi havia una resolució a prendre. Separar-se'n. El cas de l'Ortas no és únic. Molts altres actors, com així mateix algunes tiples, es traspassaren al vers. Els que s'hi quedaren — pocs i mal avinguts — procuraren capejar el temporal. Els homes s'adaptaren com pogueren a la poca-solta literària i musical, consubstancial del gènere. Les dones es transformaren de tiples en *vedettes*, i santes Pasques.

Un actor ens queda dels que encara segueixen les normes clàssiques de la interpretació. Aquest és dels tossuts. Per bé que es veu obligat a treballar en les opèretes interpretant els tipus ambibis peculiars d'aquesta mena de teatre, així que pot arreplegar una obra de l'Arniches i col·lo-

car-la al programa es rejovenix. Cal veure-li representar, per exemple, *Los Faroles* i *El Pobre Valbuena*, i després comparar. Es En Pere Segura.

El seu treball és l'antítesi del de l'Ortas i, alhora, n'és un complement.

Difereix del tot en els detalls, però coincideix en absolut amb l'essència. El mateix tipus, vist interpretat per tots dos, conté

Pere Segura

diferències radicals, les quals no afecten per res llur essència; tan vius, tan humans són l'un com l'altre. El de l'Ortas, exuberant, barroc, farcit de pintoresc i de gràcia personal, que, justament, en l'Ortas és aprofitada per donar un major relleu humà al tipus. El de Segura, més cenyit, d'una gràcia estricta, sense filigranes, d'una humanitat cantelluda. Quan ensopega amb el que en l'argot del teatre se'n diu un paper, la seva manera d'interpretar-lo pot ésser aparellada amb la de l'Ortas i de les antigues eminències del gènere, de la tradició de les quals és un digne continuador.

Darrerament li hem vist representar *Serafin el Pinturer* i *El Pobre Valbuena*, del mestre Arniches. El deixeble es trobava freg a freg del mestre. El seu *Serafin* té tanta qualitat com el de l'Ortas. El *Valbuena* és tot un curs acadèmic de la interpretació.

Obra, aquesta darrera, fàrcida de dificultats per a l'actor adotenat que s'atreveix a interpretar-la, car es pot caure fàcilment en la bajanada o en la poca-solta. El grotesc hi és molt accentuat, la qual cosa representa un perill gros per als actors que no saben controlar llurs facultats. Segura no perd mai el control. El fa humà, per bé que murri; no deixata el caràcter; de consegüent tampoc no l'abarragana.

Amb *El Pobre Valbuena* han fracassat molts actors. Segura sortia amb habilitat els esculls, dosificant el grotesc i, sobretot, fent-lo ressaltar per contrast.

El bon actor té sempre en compte aquest principi, essencial al teatre. El mal actor és aquell que el desconeix o el que, tot i coneixent-lo, el menysprea.

En obres de tanta qualitat com són les d'Arniches l'actor hi troba tot el necessari. El talent de l'actor ha de consistir a no desviar-se'n, a no posar-hi entrebancs, és a dir, a cenyir-se al paper.

A aquesta norma es cenyeix l'actor Segura. Tot i que es veu obligat a cultivar assiduament l'opèreta, la influència d'aquesta no li ha rovellat les facultats interpretatives. Així que té un paper ho demostra. Si us en voleu convèncer aneu-li a veure representar *Serafin el Pinturer* o *El Pobre Valbuena*. Es un actor que manté amb dignitat les bones tradicions dels antics actors de la sarsuela.

JAUME PASSARELL

A SITGES

"Caps de recanvi"

Sembla que no pugui existir colònia estuèncie que no organitzi, la segona meitat de la temporada, alguna representació teatral. El més corrent havia estat, durant molts anys, de posar en escena alguna obra més o menys cèlebre. Després ha vingut la moda de les revistes. A penes deu poder-se citar un centre d'estuèncie que deixi de pagar aquest tribut al que es porta en tota colònia que s'estimi, i ja són sabudes les rivalitats i competències en coses fútils que s'estilen entre els estuències, les quals han d'alimentar la conversació de més de la meitat de l'hivern, amb una manca d'imaginació esveradora. No sabem del cert si hi hem sortit guanyant o perdent, d'aquesta afició a les revistes, perquè si tronades solien ésser moltes representacions de comèdies, xavacanes i d'un mal gust insuportable solen ésser les revistes posades en escena en la majoria de colònies.

Sabem les excepcions que cal fer i podríem anomenar algun poble la colònia del qual, aquest estiu, ha representat la seva revista, que, precisament perquè estava bé, desentonava de l'acostumat en els espectacles estivals.

La vila de Sitges, però, que compta amb uns antecedents artístics com ben pocs centres d'estuèncie poden presentar, no es vol acostentar seguint les fórmules de moda imposada per un esperit d'imitació, i, almenys una vegada l'any, posa en escena una producció de teatre modern, estrangera a falta de cap de nacional adequada.

L'any passat, l'obra escollida fou *Orfeu*, de Jean Cocteau, que a més a més del seu valor literari i de modernitat en el bon sentit de la paraula, tingué el de revelar-nos un temperament teatral de tot primer ordre en la senyoreta Maria Dolores Bertrand, de la qual ens escriu un estuèncie legítimament entusiasmada que seria llastima que no s'aprofités per al nostre teatre català i es perdés entre el benestar de la nostra burgesia.

Enguany, l'obra posada en escena pel nucli tan distingit de sitgetans colonials que té cura de conservar i refrescar els entusiasmes teatrals, ha estat *Caps de recanvi*, de Jean-Victor Pellerin, obra estrenada a París amb gran èxit i discussions.

Tant per la novetat de l'argument, com per l'enginy de la trama, l'atrement del diàleg i la modernitat del desenvolupament, *Caps de recanvi* presenta grans dificultats, no sols per als distingits artistes aficionats que arduament se n'empenyeren la representació, sinó per als espectadors que acudiren a fruit-ne, que es pot dir que hi anà tot Sitges en pes, de tal manera que el Prado presentava l'aspecte del Liceu barceloní en dia de solemnitat.

Uns i altres compliren amb el seu comès respectivament, de tal manera que ens plau des d'aquesta columna, gona — podríem dir — l'elogi, felicitar cordialment la colònia d'actors i la colònia d'espectadors per l'èxit assolit en bé del teatre i de la tradició artística de Sitges.

Per completar aquesta nota, desgraciadament no tan extensa com es mereix l'esdeveniment comentat, diguem que la traducció de *Caps de recanvi* és deguda a la coneguda escriptora i crítica de música Maria Carratalà, i que la presentació i direcció, acuradíssimes, corresponen a càrrec del pintor Artur Carbonell.

Per part dels actors — distingits aficionats, insistim-hi — l'execució fou admirable i conscient, per dir-ho com es diu ara. Josep Mirabent i Daniel Planas són uns actors complets que portaren el pes de l'obra sense defallir ni un instant. Els senyors i senyores Bassols, encarragats de sis dels papers més importants en l'extens repartiment de l'obra, se'n sortiren brillantment, sobretot el nen Carles Bassols, com ho donaren prou a entendre les aclamacions amb què el públic premià el seu treball. Els senyors i senyores Muntanyola, que tenien a llur càrrec cinc papers no menys assenyats, els representaren donant-los un relleu extraordinari, així com els senyors i senyores Planas Blay, que amb els senyors Roig, Carbonell, Armengou, Ferrater i Martín, contribuïren no menys brillantment a l'èxit obtingut per l'obra i els seus encertadíssims interpretats.

En resum, la representació de *Caps de recanvi* fou una veritable festa artística digna de la Platja d'Or, nom amb el qual algú ha proposat de designar Sitges i que nosaltres fem prometença d'adoptar sempre que en creguem l'ocasió oportuna.

C. M.

"MIRADOR" TEATRAL

Teatre de l'avenir

Hom posa sovint, damunt la taula, el tema del teatre futur. Es barregen noms i solucions; Meyerhold, Piscator, O'Neill, són a totes les boques. Es parla d'influència del cinema; d'orientació social. Es parla o s'escriu molt i es fa ben poc.

D'acord, però, amb unes estampes niquelades, eixides tan aviat de Jules Verne i del Coronel Ignotus com de la *Metropolis* de Fritz Lang, s'ha parlat d'un tipus de teatre absolutament original.

Un escriptor francès, Joseph Delteil, escrivia fa poc temps un quadre de l'esdevinidor del teatre, als entorns del segle XXI.

L'acció transcorria a Nordamèrica, la puixança política de la qual havia passat als pobles oceànics renascuts de la seva barbarie i controladors del món en aquella època.

Hom era a un teatre nordamericà. Les portes s'obrien i es tancaven automàtica-

ment; la sala era plena de gom a gom; el teló s'obria d'una manera mecànica, i unes marionetes metàl·liques preciosament construïdes i exactes reflexos de la realitat, jugaven la representació. A cada acte, i tot d'una manera automàtica, els actors deixaven de parlar i de remenar-se, el teló queia i la sala resplendia de llum.

Sembla, però, que en aquell moment una esquadra d'avions filipins envaïa la ciutat i llençava gasos deletèris al damunt. Els ciutadans morien sobtadament. Al teatre, cada espectador va ésser substituït per un cadàver. Però com que les marionetes tenien corda per vuit dies, heus ací que cada vespre les portes s'obrien i es tancaven silenciosament; els llums s'encenien i s'apagaven, i les marionetes es posaven en moviment per a mimar amb la seva veu artificial i perfecta, la tragèdia eterna de l'amor i del dolor, davant d'un silenci monstruosament unànime i d'una sala desoladorament buida del tot.

URODONAL

neteja
la sang
inloxicada
per
l'àcid úric

L'URODONAL es un bon preparat d'acció eficaç i el recomano amb freqüència.

Dr. J. M. Sureda
Catedràtic de Fisiologia
de la Facultat de Medicina
de Barcelona

GRÀFIC INDICADOR
DELS LLOCS A ONT
ES LOCALITZA
EL REUMA

Agència exclusiva per a la venda de

MIRADOR

Societat General Espanyola de Libreria

Barbarà, 16 *** Telèfon 17218

DOVO
DEPILATORIO
NIEVE VUITTON

La florista de la capital de Catalunya

LES LLETRES

Papini i "Gog" VARIETATS

Malgrat ésser un autodidacte, Giovanni Papini té una àmplia preparació filosòfica. L'any 1903 — llavors Papini en tenia vint-i-dos — fundà una revista filosòfica, *Leonardo*. D'aleshores ençà, han envellit o passat de moda moltes coses a Europa, però Papini ha estat sempre un agitador professional — en el món de les idees — cada obra del qual no ha pogut deixar de suscitar comentaris.

La darrera, *Gog* (Vallecchi, ed., Florència), n'ha suscitat, com potser recordin els lectors de MIRADOR, i l'avinentesa d'haver-ne sortit una versió espanyola (Editorial Apolo, Barcelona), ens ha inclinat a parlar més àmpliament d'aquest llibre que té per autor un del més justament prestigiosos escriptors de la Itàlia contemporània.

Gog, el protagonista del llibre, és un bord de les illes Hawai que arriba a ésser un milionari americà que amb la seva fortuna pot pagar-se els més inversemblants capritxos. I no se n'està. Aquest fantàstic protagonista, que Papini ha conegut en un manicomí i del qual ha rebut el manuscrit de l'obra, sembla que es deia Goggins, però el nom escurçat amb què era conegut li agradava, perquè algú li degué fer notar la seva alta ascendència literària: apareix en una profecia d'Ezequiel i en l'Apocalipsi com la figuració dels enemics de Déu.

I, realment, en la manera desvergonyida amb què Gog considera tot el que és honor de les civilitzacions, en l'habilitat amb què troba tot el que tenen de baix les accions i aspiracions humanes, hi ha un esperit diabòlic que s'expressa en forma d'inesperades i brillants paradoxes.

Era natural que davant aquesta crítica despietada i corrosiva, que recorda el tarannà escèptic i sarcàstic del Papini de vint anys enrera, calgués preguntar-se si Papini, al cap d'uns anys d'haver escrit la seva famosa *Storia di Cristo* i d'haver-se convertit al catolicisme i d'haver posat en la defensa de la seva nova fe totes les seves armes de gran polemista, havia fet marxa enrera. El pròleg en què explica com arribà a les seves mans el manuscrit, «document singular i simptomàtic», no ha semblat prou explícit, a desgrat de contenir aquestes frases: «Tot el meu ésser — que ara s'ha renovat amb el meu retorn a la Veritat — no pot sinó avorir tot el que Gog creu, diu o fa. Qui conegui els meus llibres, sobretot els últims, s'adonarà que no pot haver-hi res de comú entre jo i Gog. Però en aquest cínic, sàdic, maniàtic, hiperbòlic semisalvatge, he vist una mena de símbol de la falsa i bestial — per mi — civilització cosmopolita, i el presento als lectors d'avui amb la mateixa intenció amb què els espartans mostraven a llurs fills un lloca completament embotat».

Signi el que sigui aquesta mena de desautorització prèvia, Papini ens ha donat un dels llibres més interessants del l'any.

No és una novel·la, ni ben bé unes memòries: són setanta contes filosòfics, de reduïdes dimensions, però de vastes resonàncies. És fàcil d'adonar-se que l'incult mestís hawaïà té tanta cultura com el mateix Papini i no s'acaba d'apartar del pen-

sament la idea que potser l'escriptor italià pensa moltes vegades com el protagonista, en el qual ha trobat un home de palla per carregar-li les seves opinions.

I quines opinions! Res no surt sencer de la seva ploma. No es salva res ni ningú. Les obres mestres de la literatura, de l'art, de la ciència, només li suggereixen comentaris despectius.

La terra li sembla mal feta, la naturalesa

Giovanni Papini

mal organitzada, el firmament odiable, la humanitat abominable.

Les figures contemporànies més notòries, que Gog visita costi el que costi, surten disminuídes de la mena d'interviu que els dedica. Gandhi ha arribat a cap del moviment hindú perquè és el més europeu dels seus compatriotes. Freud no té res a veure amb la medicina: és un poeta fracassat. Einstein conclou que tants segles d'investigació científica han servit per reduir totes les ciències a aquesta fórmula: «Alguna cosa es mou.» Edison no fa circumloquis sobre la fallida de la ciència. Wells resulta un profeta professional que només pensa a viure de les profecies que li publiquen les revistes. Shaw es mostra un home esporguit per la idea de la mort i declara que en un altre país no hauria passat de periodista obscur i mal pagat. La conversa amb sir J. G. Frazer no deixa gens ben parada la cultura contemporània, que encara no ha sabut sortir de la zona màgica. Lenin confessa que la revolució russa és una completa negació de les teories de Marx i que el que més odia són els camperols. Ford demostra un optimisme totalment imbècil.

Entremig, Gog rep les proposicions més inversemblants de tots els boigs del planeta, inventors de nova escultura o de nova música, arquitectes de projectes fantàstics, creadors de noves disciplines, innovadors en el teatre o en l'estructuració social, etc., etcètera.

Riquíssim com és, el demoníac milionari empra les col·leccions més rares: de gegants, de poetes, de sòsies, de déus; compra països, cors, objectes macabrics; manté un botxí envellit; projecta l'assassinat de tota la humanitat. Però res no el satisfà. S'avorreix lamentablement. Les seves riqueses incalculables no el poden guarir. Un dia, només, que rodava a tall de mendicant pels Apenins toscans, una noietla li dona un tros de pa: aquesta és l'única escaleta per on s'esmuny una mica d'humanitat en les estranyes confessions de Gog. (Potser el que ha fet pensar que Papini ja no era catòlic, ha estat aquest final: laic — per dir-ho així — del seu llibre, sense trobar la solució de l'angoixa del milionari en una conversió a la fe catòlica.)

Aquest és, en un resum mal embastat, el tarannà d'un dels llibres més vius i fulgurants dels darrers temps, en el qual, sota l'aparença fantàstica que tan bé s'aparella al gènere del conte filosòfic, traspuja la sàtira i el menyspreu més àcids d'un esperit desencanyat de la civilització moderna, del món i de les seves pomposes i vanitats. Llibre deslligat, format de setanta capítols en cada un dels quals, sota la forma d'apòleg o d'anècdota d'acabament impensat, és tractada una qüestió. Procediment que el fa d'una lectura agradable i divertida, amb tot i el fons seriós de l'obra.

Hem dit que *Gog* ha estat objecte d'una traducció espanyola, obra de Mario Verdaguer. Afegim que es llegeix de gust, però que reserva dues sorpreses: veure els polls (perdó) classificats en l'ordre dels amfibis i trobar aquell autor jueu que en totes les obres espanyoles figura com a *Flavio Josefo*, anomenat *José Flavio*.

JUST CABOT

L'Acadèmia de l'Ametlla del Vallès

L'actualitat literària es desplaça, durant els mesos de vacances, al camp. Hom voldria arribar a construir un mapa literari de Catalunya a base de xalets i cases de camp dels escriptors que poden estiuar. (Caldria reservar un punt vermell, ben important, per al jardí de l'Ateneu que s'omple d'estiuants frustrats del gremi.)

Concixiem fins ara com a centres estivals de la literatura i de l'art indígenes, Cadaqués, Caldetes, Sitges.

Hi ha, però, un paisatge pròxim i serè, que sembla molt grat als nostres homes de lletres i als nostres artistes: el Vallès. Ja cantava Josep Carner que com el Vallès no hi ha res. Ara, de vegades, a l'Ametlla, us trobeu voltat de gent coneguda. Hom ha pogut muntar sessions literàries a base de Josep Maria Junoy, Manolo Hugué, Jeroni Moragues, Concepció Badia d'Agustí, Maragall, Carles Sindreu i Pons, Mas i Serracant, Mestres, Guillem Díaz Plaia.

Sembla que podrien muntar-se veritables jornades artístico-literàries a l'Ametlla del Vallès, i fins i tot hi ha qui creu que hom podria comptar, a l'Ametlla, amb una seriosa rival de l'Abbaye, o de Pontigny.

La publicació de les converses en aquestes agrupacions seria força interessant. Caldria cercar un títol general i expressiu.

Hom diu si, interrogat Josep Maria Junoy—cosmopolita i romà—no sabria per quin decantar-se d'aquests dos: *Concilium Amigdalensis*, o bé *Les Entretiens de l'Amande-du-Vallès*...

Sindicalisme literari

La literatura és obra d'individualitats. De vegades, però, l'actuació col·lectiva—sindical—s'imposa. S'ha imposat sempre. Sobre tot quan ha calgut fer una afirmació revolucionària. Els avantguardistes de tots els temps—car hi ha hagut tres temps avantguardistes—han practicat sovint aquesta forma d'agrupació per a l'acció directa.

Quan Victor Hugo va estrenar *Hernani*, els joves avantguardistes d'aleshores, que eren els romàntics, van organitzar veritables «apartides de la porra» per a fer triomfar la representació. Les cròniques ens han deixat notícia de la quantitat de garrotades i de bolets repartits a dojo contra les *vieilles perruques*, en aquella sessió memorable del centenari de la qual s'escaigué i fou celebrat l'any passat.

Marnett i els seus futuristes de fa vint anys repartien i es feren creditors de mantes bufetades sonores. Els nostres sobre-realistes han tingut moments de franca agressivitat, per bé que, gràcies a Déu, sempre ha estat més oral que no pas material.

L'agrupació, però, no té sentit més que en els inicis. La consigna es trenca un cop són vençudes les primeres dificultats i els noms dels novells gladiadors comencen a circular. Es tracta d'una mena de bloc d'agressió, que no cal fer funcionar quan cada individualitat es fa sòlida i independent.

El sindicalisme literari no és més que una tàctica d'adolescència.

Hi ha qui creu, però, que caldria muntar en la realitat una agrupació sindical d'escriptors per tal que tinguin una garantia de dignitat en el treball i en la percepció dels fruits d'aquest.

Que no s'hi fiquin els de la F. A. I., si per cas!

Un monument a Hardy

Tres anys després de la seva mort, Thomas Hardy ha estat glorificat amb una estàtua de bronze, erigida a Dorchester. El gran escriptor està assegut, el barret a la falda.

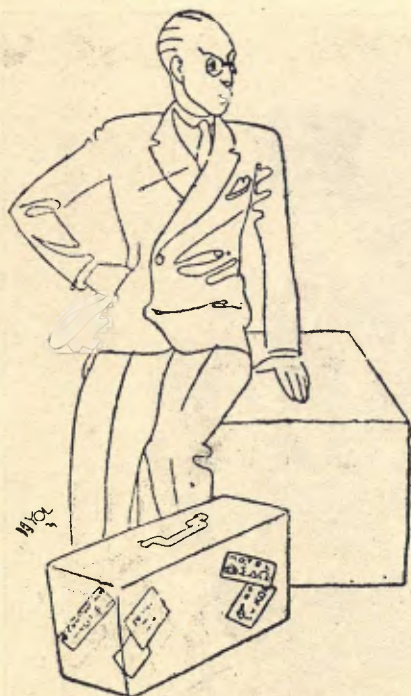
Sir James Barrie — l'autor de *Peter Pan*, — vell amic del novel·lista difunt, pronuncià el discurs, barreja d'humor i de retrets. Una ventada s'emportà la bandera anglesa que cobria l'estàtua, abans del moment de descobrir-la. L'orador ho aprofità per dir que ja es veia bé que Hardy en persona no era present, sinó en una mala imatge, perquè no s'hauria trobat res sota la bandera, tanta aversió sentia l'escriptor al soroll i la publicitat.

Després en parlar de la seva naixença, en 1840, comentant que el metge el va creure mort i el va deixar en una panera, d'on una dona el va treure i el va veure viu, Barrie digué que, en realitat, Hardy feia el mort, esperant potser escapar-se de la vida, que ja en aquells primers minuts de la vida se li apareixia tan ingrata i dolorosa com havia de jutjar-la més tard en les seves novel·les. (De moment, recordem que *Tess d'Urberville* és l'única traducció al català.)

UN ROBINSON LITERARI

E. Giménez Caballero

L'únic record personal que puc exhibir de l'autor de *Carteles* és el de la seva intervenció en aquell famós i ja una mica històric àpat dels intel·lectuals castellans, al Ritz. En aquella festa de cordialitat, la història íntima de la qual potser ara caldria fer, el senyor Gecé inaugurà la tanda dels discursos de la part convidada. Amb la seva veu una mica com de boca plena i el brillar

Giménez Caballero

de les ulleres, aquell xicot essencialment dinàmic—el *pendant* castellà de l'Estelrich, —no fou pas la nota sobresortint de l'acte, ni la seva oració fou cap cosa excessivament oportuna, ni cap model d'encert. Afortunadament, els següents discursos, i destacant-se els de José Ortega y Gasset i Fernando de los Rios, caldejaren d'una manera adequada l'ambient de l'acte. Tanmateix, aleshores Giménez Caballero tenia un rengle de bones amistats a Catalunya i les seves activitats durant la dictadura, i sobretot l'Exposició del Llibre Català a Madrid i la fundació de *La Gaceta Literaria*, l'haven fet simpàtic al nostre nucli polític i intel·lectual. L'unió, sembla, una gran intimitat amb el grup avantguardista i singularment amb el distingit trio Dalí-Gasch-Montanyà, i a *La Gaceta Literaria* van aparèixer, ultra articles catalans de firmes prestigioses i farcits de faltes (el mateix Giménez Caballero va escriure en un llibre «mi amigo Estelrich»), els poemes sobrerrealistes de Dalí i les agudes crítiques de Gasch.

Però darrerament, i no sé si a conseqüència de l'entrada de Gecé a una poderosa companyia editorial, i al contacte del gras i cambronista Pedro Sáinz Rodríguez, el dinàmic Ernesto ha fet un canvi ben notable. Des d'abans de la República sortia a Madrid un curiós setmanari que es deia *La conquista del Estado*. Els seus principals inspiradors eren R. Ledesma Ramos i Giménez Caballero, i estaven submergits en una mena de feixisme comunista bastant divertit, fins que la caiguda de la monarquia i la resurrecció aguda i triomfal de la *questión catalana* donà un tema abundant i generós al setmanari. Giménez Caballero, d'amic oficial de Catalunya, passà a enemic, si més no per complicitat oficiosa. I encara que poc abans de la mort energumènica d'aquell paper se n'hagués separat, no cal sinó llegir el seu article polèmic a la *Revista de Catalunya*, contestat en el penúltim número de la mateixa revista per Rossell i Vilar, per a convèncer-se de quina amistat tan relativa i condicionada podem fiar-nos.

Ja coneixeu la vella cantarella: «Catalans, sigueu generosos; deixeu-vos estar de la vostra mínima preocupació regionalista. Siguem germans, fills tots de la generosa Espanya, i sense renunciar per això al conreu folklòric del vostre gentil i modest idioma, vulgueu exercir una funció imperial, per a la qual l'espanyol és l'orgue més adequat.» És molt aguda i interessant la forma com Rossell i Vilar contesta aquest cant de sirena, i l'escatiment que fa de la secular qüestió de la nostra *avara poveria* i la *generosidad* espanyola. Però també és molt sòlida l'argumentació amb la qual refuta aquesta capa d'amistat que encobreix consells capciosos i seculars entabanaments.

Fet i fet, he esmentat tot això d'una manera incidental i només per a situar una mica en el nostre panorama polític-literari

la figura de Giménez Caballero. Avui ens sorpren amb un número de *La Gaceta Literaria* totalment redactat per ell i que titula *El Robinson Literario de España* (o *la República de las Letras*). Núm. 1. En les seves setze pàgines hi ha, naturalment, de tot. Un curiós pròleg, lleument avantguardista, i un panorama de la vida literària espanyola al cap de tres mesos de República. Per de prompte, una constatació sorprenent: hom no escriu llibres, perquè els escriptors fan tots de polítics. Aneu passant revista a l'un, a l'altre, a l'altre, a periodistes, a literats, a poetes, i aquell és ministre, l'altre diputat i el de més enllà director general. El *team* més ben situat sembla que és el de *Crisol*. I el gran equip prestigiós d'ambaixadors literaris (descomptem el nostre antic conegut senyor Rocha), al qual Giménez Caballero afegiria Grandmontagne, Baroja i Eugenio d'Ors. Un toc d'atenció a la veritable tasca de l'intel·lectual. «La República no havia d'haver-li dit: "Sigueu ambaixador", sinó dir-li: "Feu literatura, novel·la, poesia, i per això compteu amb la protecció total i absoluta de l'Estat."» Cal meditar aquest punt.

Després ve la cosa inevitable en Gecé: «Mi mapa ibérico de atención. ¿Qué pasa en Cataluña?» Aquest commovedor «¿Qué pasa?» típic dels protectors desinteressats, dels nostres cordials amics d'A B C o *El Debate*. Una grossa quantitat de bilis desota un gest d'home fort i irònic. El dilema secular de *Hermanos o extranjeros*. Un enterniment amb l'anarco-sindicalisme i l'emocionant record afectuós a dos amics de l'ànima: Sbert i Estelrich. Seguiu endavant: cinema, *L'Age d'Or*, aquesta meravella sobrerrealista de Dalí i Buñuel. Versos. Unes declaracions de Dalí amb el seu retrat amb sueter. Ara Dalí és molt pervers, sembla. Uns repassos a llibres nous i a poetes espanyols i sudamericans. I, per acabar, la nota personal: la missió de Giménez Caballero a Bucarest: «Yo he hecho...», que ens fa pensar en el to important, exhibidor de reports i actuacions internacionals que sap adoptar el nostre Estelrich. (Altra vegada el paral·lel inevitable: me'l suggeria en els entremesos de l'àpat del Ritz un dels convidats castellans.)

Quan heu acabat de llegir el colofó del número, voldríeu fer un resum psicològic, condensar el Robinson en unes quantes idees precises. Trobeu: intel·ligència, però no sempre comprensió. Esnobisme, dinamisme, i com una conseqüència gairebé natural, uns velletats narcisissims. I què més? Potser el gest desolat de qui es troba, en tornar d'un viatge, que tots els de casa seva són a un àpat al qual només ell no ha estat convidat.

De totes maneres, Giménez Caballero planteja problemes molt interessants, i el principal és el de l'organització de la intel·lectualitat. Deixem estar de com pensin resoldre'l a Madrid. A Barcelona també caldrà resoldre'l, i comença a esdevenir urgent aquesta solució. Suposo que algú deurà pensar-hi, quan sigui l'hora de les realitzacions.

RAFAEL TASIS i MARCA

GUTENBERG, S. A.

Maquinària, Tipus, Filetatge de bronze, Tintes i Utilatge per les Arts Gràfiques

Agullers, 1 i Via Laietana, 4
Tel. 15524 - BARCELONA

UN LLIBRE INTERESSANT COSTUMS POPULARS DE BARCELONA

per JOAN AMADES

UN VOLUM AMB NOMBROSOS GRAVATS:
12 PESSETES

DEMANEU-LO A

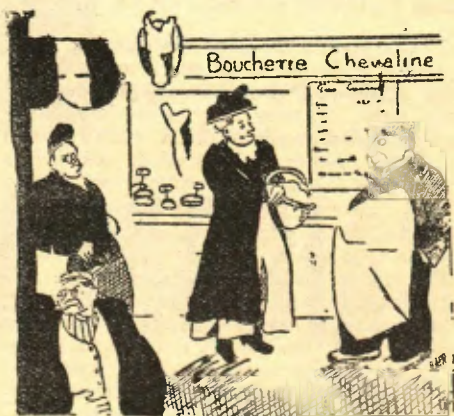
Llibreria Catalònia

17, Plaça de Catalunya, 17

—Una cambrera tan desvergonyida, jo no la tindria a casa ni cinc minuts.
—Però té un cabell que harmonitza tan bé amb el decorat d'aquest pis...

(The Passing Show, Londres)

—Però hi ha algú que mengi carn de cavall?
—Ja ho crec!, molts que pensen menjar-ne de vedella.

(Moustique, Charleroi)

—Quina pudor que fa!
—Dels vint cavalls n'hi deu haver algun de mort.

(Le Rire, París)

L'actor de cinema al seu «doblen».—Heu de tornar a començar. M'he maquillat l'ull dret.

(Judge, Nova York)

—Mira bé on piques, que avui porto el barret nou.

(Aussie, Sidney)

LE ARTS - DISCOS

LLIBRES D'ART

Feliu Elias, L'art de la caricatura (Col·lecció popular Barcino)

Ens sembla inútil de presentar l'autor de *L'art de la caricatura*. Més d'un quart de segle de variades activitats han fet conegut l'home que treballa sota tres noms: el de debò, Feliu Elias, quan pinta o escriu llibres; el de Joan Sacs en les seves tasques periodístiques; el d'Apa en les seves caricatures i dibuixos. Però si ens sembla inútil de presentar l'autor, no ens sembla desencertada cap ocasió de retre homenatge a la persona de l'Apa i a les seves múltiples activitats.

A part la seva incansable tasca de caricaturista polític, a part el seu llibre de contes *Vida i mort dels barcelonins*—una de les obres literàries més curioses i que mereix una més aprofundida atenció entre els lectors d'aquests darrers anys—, a part els seus articles reivindicadors de figures oblidades o cridant l'alerta sobre riqueses artístiques en perill, l'Apa té en el seu actiu d'escriptor molts llibres d'art, d'història de l'art, millor dit, i entre ells, aquest darrerament aparegut, *L'art de la caricatura*, que no per la humilitat exterior amb què s'ocorreix deixar d'ésser un llibre remarcable en la bibliografia catalana.

Només un home que domina la matèria de què tracta és capaç de saber-se cenyir al motlle reduït quant a tamany de la *Col·lecció popular Barcino*, per encabir en vuitanta pàgines un tema que còmodament hauria pogut desenrotllar-se en moltes més sense fer mai l'efecte d'un deixatament de la matèria estudiada.

Tot i la constricció de l'espai, doncs, l'Apa pren les coses a la mà i la primera part del seu llibre parla de l'humorisme. Les altres dues parts tracten, l'una de la tècnica de la caricatura, l'altra d'història de la caricatura.

Sense voler restar mèrits a aquestes dues darreres, molt completes, molt alligonades i de lectura profitosa, adhuc per al lector assabentat, les idees del qual posa en ordre i dota de l'estructuració necessària, té un particular interès la primera, la que podríem qualificar de més filosòfica, en la qual, prenent peu del fet que l'humorisme és la causa del riure i la caricatura cristal·litza entre l'un i l'altre, i que les diferents menes i les classificacions de l'humorisme es relacionen amb les diverses menes de caricatura, l'Apa assaja la definició de l'humorisme i del riure.

En la seva opinió, els autors més destacats entre els que han intentat aconsegir definicions són Bergson, Paulhan i Schütz. Discutint les opinions d'aquests tres autors serveix al nostre per formular la seva definició de l'humorisme. Per tothom que, curiós del moviment intel·lectual català, hagi prestat la deguda atenció a la figura de l'Apa en totes les activitats—diverses, però

amb un fons comú, amb un lligam íntim—amb què es manifesta, la nova definició, potser més justa, de l'humorisme, continguda en les pàgines 17-30 de *L'art de la caricatura*, és una clau que explica moltes coses: explica l'art de l'Apa tan bé com el seu article, aparegut en MIRADOR mateix, raonant sobre la seva pintura; explica la seva actitud davant la vida; explica la se-

Feliu Elias. — Auto-retrato

va posició un xic panteista; el seu tarannà que, com el dels pintors holandesos—amb els quals té més d'un punt de contacte—, copsa la bellesa de les coses més humils i la sap revelar. En una paraula, rebarbativa però incorporada al lèxic internacional, el concepte que exposa l'Apa de l'humorisme ens revela la seva *Weltanschauung*.

Després d'aquesta primera part, que no perquè tingui aquest resultat de revelació personal està mancada d'interès per tothom que presti atenció a les qüestions en què l'art s'entremescla amb la filosofia, vénen les dues parts ja esmentades, la que tracta de la tècnica de la caricatura, tal com sols un caricaturista consciencios, un artista dotat alhora de la probitat i del domini de l'ofici de l'Apa, pot escriure-la, i la part final, històrica, des dels inicis de la caricatura—art d'aparició tardana, art de civilització—fins als nostres dies.

Es aquest opuscle, un dels darrers apareguts de la benemèrita *Col·lecció popular Barcino*, l'alcaloide de molts anys d'interès per la qüestió, un claríssim i complet resum d'aquesta, una guia indispensable que no farà *double emploi* en cap biblioteca, mal que hi figuri al costat d'altres obres més extenses sobre el mateix tema.

Només faríem un prec a l'editor: el de publicar, com a complement a *L'art de la caricatura*, un volumet d'il·lustracions, triades pel mateix Apa.

J. C.

DISCOS

OPERETA I BALLABLES

Tota la música vienesa té un caràcter d'elegància que es pot notar de seguida, des de Schubert a Franz Lehar. Potser no sigui profunda, però tanmateix sempre és agradable.

L'opereta vienesa, el gènere que va ésser popular als escenaris d'arreu del món fa vint anys, encara ara es sent amb gust. És un cas únic en la música frívola, en la qual mai, no sols una obra, ni tan sols tot un gènere, dura més enllà de cinc o vuit anys a tot estirar. La raó d'aquesta persistència no ha estat altra que la perfecció en el procediment de fer operetes que han tingut els mestres vienesos. Qualsevol partitura té una orquestració perfecta, que omple les elegants melodies en forma admirable. En totes les obres hi ha una unitat de conjunt que no es troba en altres obres frívols de la música lírica. En qualsevol sarsuela és difícil trobar el lligam entre les diverses escenes musicals. No cerca efectismes amb intenció d'assemblar-se a un fragment d'òpera. L'opereta, d'intenció més modesta que la sarsuela, no va voler ésser més que una ironia del seu temps; per això no li calen truculents *concertandos* ni acumular dificultats vocals en àries i duets i això fa que els artistes d'aquest gènere estiguin, quan canten operetes, al seu lloc, i també per això mateix no hi ha hagut cap divo d'òpera italiana que canti fragments d'opereta com fan amb sarsueles prodigant-se amb la *Marina* i *El duo de la Africana*, on amb el mínim esforç poden trobar un èxit fàcil.

Potser l'ambient de l'opereta completament d'avantguarda ha passat; avui ja no interessen els prínceps i aristòcrates tronejers que no tenen diners. El gust s'ha decantat cap a la revista amb la coreografia, a estones de to pujat, i l'esplendor de la presentació escènica ha suplert la qualitat de la música.

Però si l'opereta ja no es dona en l'escena, les seves melodies encara perduren. Les primeres provatures del cinema sonor han estat fetes a base d'operetes. Cal recordar l'èxit de *La parada de l'amor*, opereta completa, a la qual el cinema, amb els seus mitjans, donava una esplendor que fàcilment enlluerna l'espectador. Les melodies d'opereta han servit a totes les orquestres de jazz per a construir tots els ritmes de vals, que amb la riquesa instrumentals d'aquests conjunts prenen efectes sorprenents.

Els discos sovint han reproduït aquesta música, que sembla feta especialment per al gramòfon. El tenir un ritme agradable i fàcil de seguir, en el qual difícilment es troben contrastos violents, fa que per aquest mitjà s'escollint amb facilitat. Les edicions són nombroses i s'hi ha vingut a afegir l'edició per la Companyia del Gramòfon de *La viuda alegre* amb artistes ben coneguts com són Mary Isaura, Simon i d'altres. De tots, la que és més al seu lloc, Mary Isaura, té totes les facultats per al gènere. La veu de V. Simon esdevé agradable i de potència, encara que el que més sorprèn de l'edició és la nombrosa orquestra, ben ajustada sempre, que per aquestes obres és un element indispensable. L'edició està feta en discos de 25 cm., i això, que potser és un inconvenient per la poca llargada, té l'avantatge del seu preu més modest i assequible.

El programa de ballables, no tan assortit com la temporada exigeix, té alguns discos d'interès. Entre ells els que interpreta l'Orquestra Hilo Hawaiian amb la coneguda melodia *The Rosary*, a la qual els instruments exòtics d'aquesta Orquestra donen singular relleu. L'Orquestra New-Mayfair ens ofereix dos fox, en què fa ús sovint dels instruments de metall, cosa que en el títol *Festa* produeix efectes molt ben trobats. L'Orquestra Demon's també ha volgut donar el conegut vals *Recordar* i aquest fragment, que aviat ha trobat gran difusió, apareix ara potser deformat per un ritme que és l'acostumat, però que té una certa novetat que porta la variació tan necessària en aquests ballables prodigats.

J. G.

La viuda alegre. — Lehar. — M. Isaura. Vidal. Simon. — C.^a del Gramòfon. — AE 3658, 3659, 3660, 3661.

The Rosary. — Nevin. — Orquestra Hilo Hawaiian. — C.^a del Gramòfon. — AE 3667. Aloha oe! — Idem id.

Contento... porque espere... — Fox. — Orquestra New-Mayfair. — C.^a del Gramòfon. — AE 3666. — *Fiesta*. — Fox. — Idem idem.

Recordar. — Vals de la pel·lícula *«Su noche de bodas»*. — J. L. Salado. — Orquestra Demon's Jazz. — C.^a del Gramòfon. — AE 3668. — *Sevillanita*. — Fox. — Idem id.

L'estil targeta postal

...pintures idiotes, dessus de portes, décors, toiles de saltimbanques, enseignes, luminures populaires; la littérature démodée, latin d'église, livres érotiques sans orthographe, romans de nos aïeules, contes de fées, petits livres de l'enfance, opéras vieux, refrains niais, rythmes naïfs... Objets humbles, choses senzilles que ja estimava Rimbaud. Rimbaud ja s'enternia en contemplar aquests objectes humils, aquestes coses senzilles, manifestacions espontànies d'éssers

los sellos, postals brodades, postals de cel·loide, postals de peluix, i postals de la Conchita Ledesma cantant aquest inefable cuplet: *La lluvia sigue cayendo—y ella aguanta el chaparrón—se van sus faldas subiendo—y es sin duda presintiendo—que esto acaba en... remojón*. Postals adorables i deliciosos, postals inefables. En Dalí i la seva amiga Gala en tenen uns àlbums amb més d'un miler. Però mentre que Joan Miró inunda aquestes postals d'una mirada en-

ternida, Salvador Dalí, i amb ell els sobrealistes ortodoxos—Bréton i Aragon preparen un gros volum il·lustrat dedicat a la targeta postal—hi veuen Freud i una pila de símbols. I no es tracta pas d'això. Es tracta de poesia. No es tracta de sensualitat cerebral, la pitjor de les sensualitats.

Entre nosaltres, Grau Sala, un jove pintor, s'ha sentit també atret per l'encís veritablement poètic que exhalen aquests objectes humils, aquestes coses senzilles. Després d'haver-se dedicat a pintar, amb sensibilitat exquisida, escenes de port i de circ, Grau Sala s'ha deixat temptar per tot l'anacronisme deliciós del començament de segle. I ha sucumbit a la temptació de la targeta postal. Grau Sala s'emociona davant les pel·lucules d'abans de la guerra que veia en les sessions de cinema selecte. I ara s'emociona davant les repeses a Novetats de *La Granvia* i de *La Corte de Farad*.

Aquest estat d'esperit ha engendrat les seves actuals puntes seques, que evoquen tota l'adorable imatgeria del 1900. Interiors buats on s'estremeix una senyora de rostre empolvat, coll de gasela, s'ina abundant i cintura de vespa que estreny una cotilla monumental; una llotja on s'exhibeix una parella ideal: ella, plena de mànegues de pernil i de polissón, aixafada pel pes d'un barret descomunal; ell, capell fort i bigotí de carrabiner o d'Itàlia de postal napolitana, la mar al fons, que enyora el marineret absent: tot el prestigi i tot l'encís—colonial de les capses de panes o d'havans; homes de circ, de quan el circ era una miserable *roulotte* que trontolla... Tot el perfum, tot l'impalpable, tota l'atmosfera d'aquell 1900, que Grau Sala ha fet forma per mitjà d'unes línies incisives, dotades d'aquell estremiment emocionat que només té la línia viva, i d'unes colorines subtils que creen harmonies exquisides.

SEBASTIÀ GASCH

GRANS NOVETATS EN CORBATES INARRUGABLES

Jaume I, 11
Telèf. 11655

La cara, espill de la salut

Un rostre pàlid, demacrat, flac i trist, denota un organisme dèbil, raquític, esgotat.

Quins als veure's així prenen el **Fosfo-Glico-Kola Domènech** regeneren la seva salut, tonifiquen els seus nervis i canvien el seu rostre de dia en dia, fins veure aparèixer els colors sans que signifiquen vida, salut i alegria.

FEU FER ELS VOSTRES GRAVATS EN LA

Unió de Fotogravadors

Casanova, 160-162 : Telèfon 77406

Viatges Marsans, S. A.

Rambla Canaletes, 2 i 4 - BARCELONA

Bitllets de Ferrocarrils Nacionals i Estrangers - Passatges Marítims i aeris
Viatges a "Forfait" - Excursions acompanyades - Peregrinacions, etc.

INFORMES
I PRESSUPOSTOS GRATIS

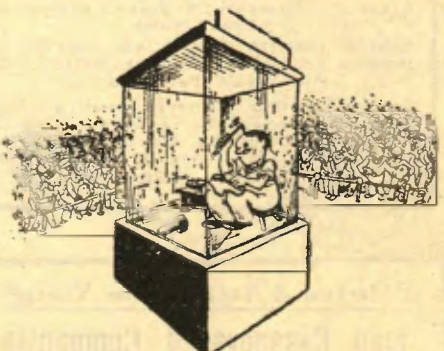

—No deuràs pas voler anar al teatre, no havent-te dut el vestit nou la modista?

—Es clar que no.

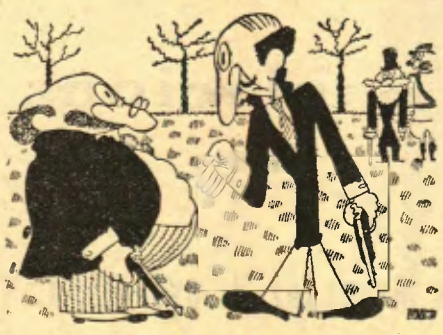
—Ja he fet bé de només comprar una butaca.

(The Passing Show, Londres)

EL FENOMEN EN L'ESDEVENIDOR
L'home que no ha deixat mai de treballar.

(Der wahre Jakob, Berlín)

—Per darrera vegada, us prego que em doneu una explicació.

(Ric et Raé, París)

EL PERFECTE PEATO

—Puc travessar?

(Punch, Londres)

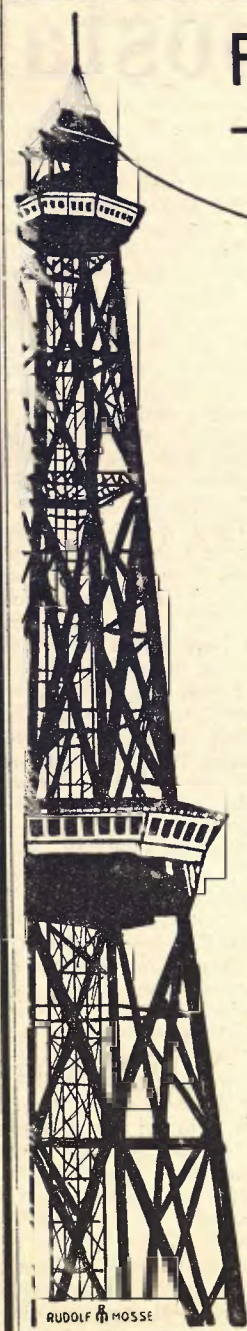
—No us doneu tanta importància. M'han tret de llocs molt millors que aquest.

(London Opinion, Londres)

MIRADOR TURÍSTIC

Ferrocarril Aéreo S. Sebastián Miramar

S. A.

TORRES DE JAUME I i SANT SEBASTIA
FUNICULAR AERI DEL PORT

Estacions: Sant Sebastià, Jaume I i Miramar

Un viatge en l'Aeri dóna la veritable sensació de
UN VOL SOBRE EL PORT

en les

TORRES DE JAUME I i SANT SEBASTIA
trobarà vostè

RESTAURANT-MIRADOR BAR
I ATRACCIONS VARIES

Frueixi contemplant l'indescriptible panorama que es
divisa de la Ciutat, el Port i la Mediterrània

De la platja als deliciosos jardins de Montjuïc,
en quatre minuts

Horari: Torres de Sant Sebastià i de Jaume I
Servei continu des de les 10 del matí fins les 2 de
la matinada

TREN AERI: Des de les 11 a les 14 i de les 15 a les 22

SIMPLICITAT

L'hotel és casa nostra quan sortim fora de casa. Aquesta reflexió, tan lògica, sembla que se l'ha feta tothom, menys els hotelers.

Bé és veritat que existeix una mena de

d'una habitació d'un hotel *ancien régime*, que pot ésser considerada com a model típic de la majoria de les habitacions dels hotels de què parlem. El més xocant d'aquesta habitació són, sens dubte, els dos

Habitació estil passat de moda

gent que necessita, quan surt de viatge, una sèrie d'extravagàncies que surten de les possibilitats mentals d'un home normal, com és, per exemple, exigir cinc plats a cada

Habitació moderna

àpat o vuit coixins al llit i tres matalassos, i cal reconèixer que són aquests els que tenen en gran part culpa de la complicació hotelera actual. Aquest enfarfec, que va néixer de les ganes d'espetacularitzar dels hotelers parisiens de les primeres Exposicions Universals, és inadmissible avui en què, per damunt de tot, s'estima la simplicitat arreu.

L'entrada en un hotel de segona categoria, amb un porter engalonat de vell, jardins d'hivern que fan de hall, menjadors amb bufets, parets empaperades, cortinatges de vellut, làmpares de gas (girades cap per amunt per instal·lar-hi electricitat), lavabos dintre les habitacions, etc., exaspera els nervis de l'home modern i el fan fugir corrent de l'hotel, encara que aquest s'hagi guarnit amb el nom pompós de Palace, Majestic o Carlton.

La mateixa netedat en surt molt perjudicada amb tants velluts i tants mobles sobrats. Reproduïm dues fotografies, l'una

lavabos, atenció extremada d'un hotelier servicial que pel que es veu no va regatejar res als seus clients, ja que aquests dos lavabos en una mateixa habitació només podran ésser aprofitats amb avantatge quan els hostes siguin uns germans siamesos. En els altres casos (més corrents en la pràctica), sobra per complet un dels lavabos, com sobren dos o tres dels cinc plats en un àpat, els galons d'or en una casaca envellida, els bufets al menjador, i massa cadires en una habitació, i les cortines de domàs o la mosquitera al llit si no hi ha mosquits.

L'altra fotografia (de l'Hotel Formentor de Mallorca) és un model de simplicitat i alhora de bon gust. Dos llits de fusta blanca, un confortable modern, una cadira o dues, cortines de cretona, les parets pintades, una sola catifa als peus del llit; resumint, una habitació molt més econòmica (de construcció), de molt més bon gust i molt més neta que l'habitació de l'hotel anteriorment descrita.

L.L.

—Ja és un gos ben fidel?
—Ja ho crec! L'he venut tres vegades, i totes tres ha tornat a casa.

(The Passing Show, Londres)

—Ves per què vaig haver de pendre pas-satge d'anada i tornada!

(The Passing Show, Londres)

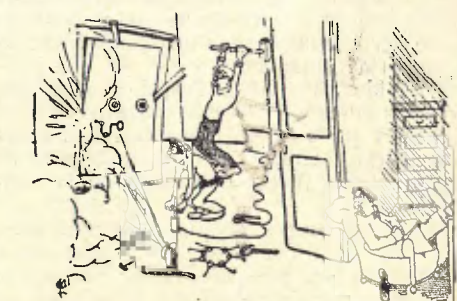

—Aquesta noia ha ensenyat molts homes a nedar.

—Sí? Com?

—Mira, venint a seure cada dia aquí on està.

(The Humorist, Londres)

El vigilant nocturn.—A veure si no podré dormir aquesta nit!

(Ric et Rac, París)

—Sempre estic de pega. Es el segon volum!

(Judge, Nova York)

Anuncieu a MIRADOR

VIATGES BAIXAS

LA PRIMERA OFICINA TECNICA DE TURISME A CATALUNYA

Representant a Espanya de les Companyies: Cosulich Line, Lloyd Triestino, Marittima Italiana, Gerolimich & C., Puglia-Marco u Martinovich, S. I. S., Steua Romana, Aero Expreso Italiana

Agència en totes les grans capitals del món.

Especialitzada en Forfaits, Viatges de nuvis, Organització d'excursions en autocars, Venda de passatges marítims i aeris, Visites de Catalunya i Mallorca a preus reduïts, etc.

Rambla del Centre, 33 (Pge. Bacardí) Teléf. 12492

ANUNCIANTS...!

Una moderníssima organització completa en publicitat

Pel·lícules de dibuixos animats

mudes i sonores - patent núm. 121288 - aplicades al
servei de la tècnica publicitària, us l'ofereix:

"Agencia General de Anuncios"

Vostres productes poden ésser propagats amb èxit segur
per tota la **Regió Catalana i Illes Balears**

200 cinemes en ciutats i poblacions de categoria

Fontanella, 10, 1.er, 2.ª. - Tel. 16606
BARCELONA

Avinguda Menéndez Pelayo, 85, 1.er
MADRID

COMPANIA TRASMEDITERRANEA

MADRID: PLAZA DE LAS CORTES, 6. - BARCELONA: VIA LAIETANA, 2

Serveis regulars de vapors comercials i correus entre la

Península, Balears, Norn d'Àfrica, Canàries, Guinea Epanyola

LINIA RÀPIDA DE GRAN LUXE

BARCELONA-CADIZ-CANÀRIES

Sortides setmanals els dissabtes, a les 12 hores. Efectuant els serveis les modernes motonaus

CIUDAD DE SEVILLA; CIUDAD DE CADIZ

Línia comercial amb escales en tots els ports de la Mediterrània, Nord d'Àfrica i Canàries.

Sortides quinzenals el dijous.

LINIA RÀPIDA DE GRAN LUXE BARCELONA-PALMA DE MALLORCA

Sortides tots els dies (llevat els diumenges) de Barcelona i Palma, a les 24 hores per les modernes motonaus

'CIUDAD DE BARCELONA i 'CIUDAD DE PALMA'

Serveis regulars entre Tarragona, València, Alacant i Palma de Mallorca i entre Barcelona i Mahó

LINIA RÀPIDA REGULAR ENTRE ESPANYA i TERRITORIES DE GUINEA ESPANYOLA (Fernando Poo)

Sortides el dia 15 de cada mes amb escales a València, Alacant, Cartagena, Cádiz, Las Palmas, Santa Cruz de Tenerife, Rio de Oro, Monòvia, Santa Isabel, (Fernando Poo), Bata Kogo i Rio Benito, pels vapors

'TEIDE' i 'LEGAZPI'

LINIA RÀPIDA REGULAR ENTRE BARCELONA i VALENCIA

Sortides de Barcelona: dilluns i dijous, a les 20 hores.

Sortides de València: dimecres i dissabtes a les 19 hores

Servei prestat per la motonau

'CIUDAD DE VALENCIA'

Primera: 32'50 pessetes; Segona: 21'50 pessetes; Tercera: 10'00 pessetes.

Servei ràpid setmanal

Mediterrània-Cantàbrica

Amb escales a tots els ports. Sortides tots els dimarts.

LINIA REGULAR ENTRE BARCELONA, ALACANT, ORAN, MELILLA, CEUTA, MALAGA i VICEVERSA

Sortides de Barcelona tots els diumenges a les 8 hores

Servei comercial entre la Península, Nord d'Àfrica i Canàries, amb escales a tots els ports de la Mediterrània

Sortides quinzenals

SERVEIS DIARIS ENTRE MALAGA i MELILLA

DELEGACIO DE LA COMPANIA A TOTS ELS PORTS

Fàbrica d'Articles de Viatge

Joan Casanovas i Compania

Especialitat en Caixes d'automòbils, Baguls, Maletes, Maletes-Armoris

Tallers, 26. - Telèfon 10623

Hispano
Suiza

Automòbils
20 CV - 46 CV